

День Нестора Літописця

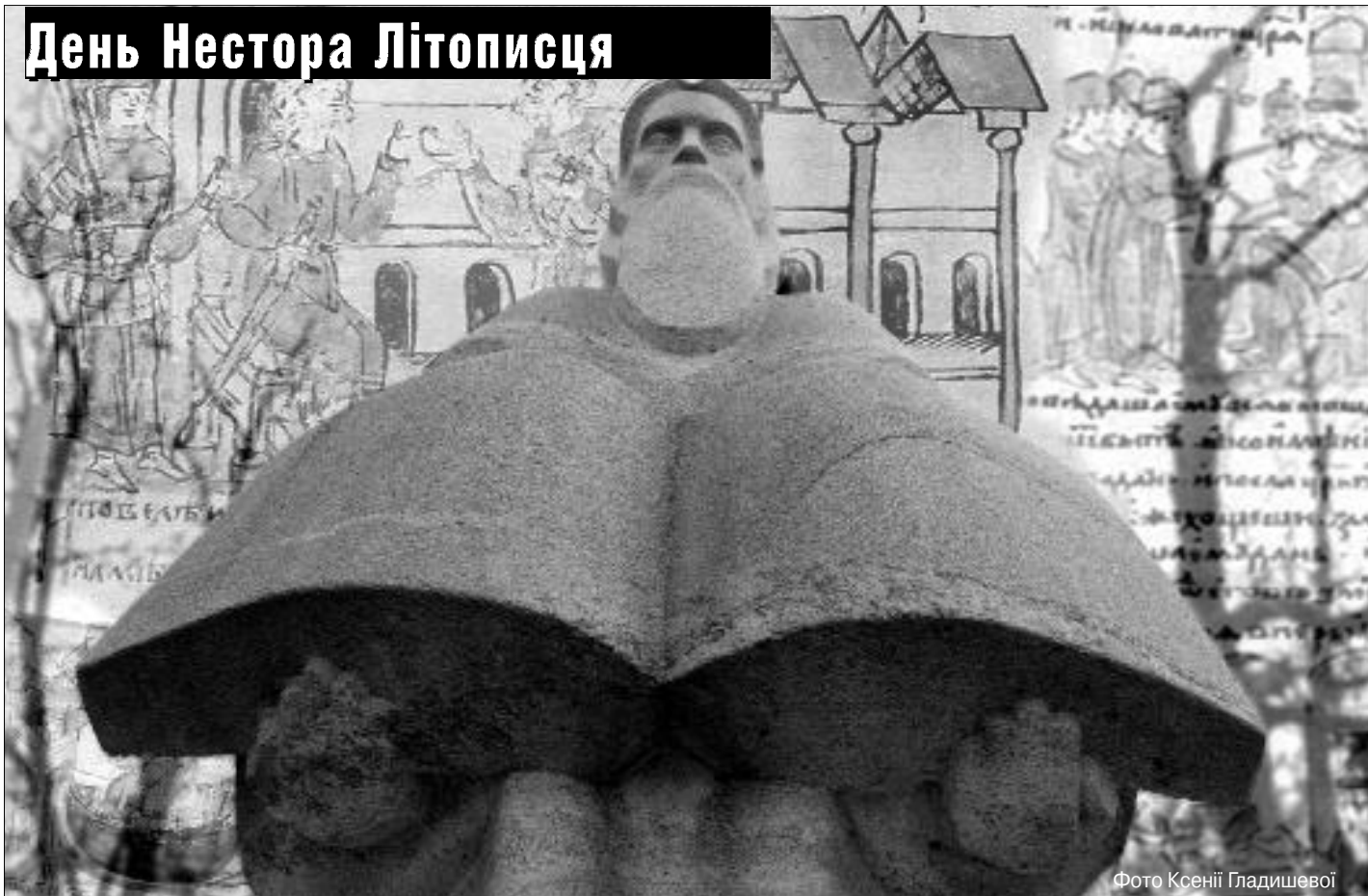

Фото Ксенії Гладішевої

“Повість временних літ” — найвидатніша пам’ятка слов’янської культури

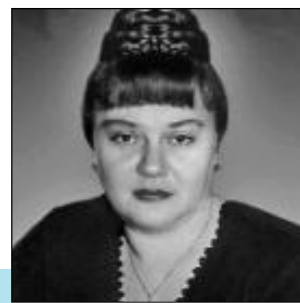
Вітаємо!
9 листопада —
День української
писемності та мови.
Це число газети
присвячуємо пробле-
мам рідного слова

“КРУГЛИЙ СТИЛ”
“ПРОСВІТИ”

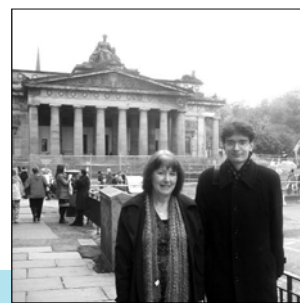
4–6

ЧОМУ НЕМАЄ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ?

8

УКРАЇНА—
ШОТЛАНДІЯ—БЕЛЬГІЯ

10–11

ДЕСЯТИРІЧНІ
“ПУЛЬСАРИ”

14

ТРИУМФ РІДНОГО СЛОВА

Леонід ПАСТУШЕНКО,
 письменник, м. Вінниця

*Слово наше рідне!
 Ти сьогодні зазвучало.
 Як початок, як начало,
 Як озброєння всім видне,
 Слово наше рідне!*
Павло Тичина

Мова — чи не головний націєтворчий чинник. Навіть без території (як-от століттями євреї!) народ може перебути біду, а без мови він зникає із мапи світу.

У кожного народу є непорушні святині — Незалежність, а точніше, Самостійність держави, державність його Мови та Культура й Мораль. Усе це і є способом його життя.

Слухання про становище Державної мови в Україні, які відбулися у Верховній Раді, ще раз підтвердили, що українська мова і досі потребує захисту, пропаганди, поширення й утвердження на всіх теренах нашої держави. Але цього можна досягти тільки тоді, коли не лише урядовець чи місцевий чиновник дбатиме про дотримання статусу державної мови, а й коли ми всі й кожен зокрема — у власній сім’ї, у своєму під’їзді, на своїй вулиці, у своєму трудовому колективі — дбатимемо про те, щоб українське слово повноправно звучало в усіх сферах нашого життя.

“Не можна забувати, що окупанти упродовж століть використовували російську мову як засіб пригнічення і денаціоналізації українців. Забувати про цей факт при розв’язці мовного питання можуть лише ті, хто нітрохи не поважає ні української нації, ні Української держави, ані полеглих у боротьбі за цю державу мільйонів... Русифікація українського населення була головною метою окупантів і колонізаторів України. Тому той, хто у незалежній Українській державі прагне державного статусу для російської мови, на ділі — свідомо чи несвідомо — прагне затвердити в Україні колоніальні відносини, — слушно зауважує мовозна-

вець Святослав Караванський. — Найбільш підходящим прикладом для України під цим оглядом має бути держава Ізраїль, яка відродилася після віків неіснування. Жителі держави Ізраїль багатомовні, але попри їхню багатомовність, державна мова у цій державі — одна. Громадяни Ізраїлю можуть користуватися й іншими мовами: мати свої газети, радіо, телебачення. Але державна мова, яка консолідує націю, одна”.

Видатний поет і глибокий знавець народного слова Максим Рильський закликав і досі закликає нас усіх:

*Прислухайтесь, як океан співає —
 Народ говорить. І любов, і гнів
 У тому гомоні морським. Немає
 Мудріших, ніж народ, учителів:
 У нього кожне слово — це перлина.
 Це праця, це натхнення, це людина.*

Жодна національна культура немислима без рідної мови. Більш того, Нобелівський лауреат, видатний французький письменник, який народився в Алжирі, Альбер Камю заявляв, що мова — це Батьківщина. А наш Василь Симоненко нагадував: “Можна все на світі вибирати, сину, — вибрати не можна тільки Батьківщину”.

Тим часом новітні ліберал-демократи, безсоромно підхопивши імперський прапор русифікації, роблять усе, щоб законсервувати колоніальний статус України — вже на догоду російським нуворішам та олігархам, яким українська мова й культура, звісно, “без надобності”... Але невже наш народ, витримавши жорстокий 350-річний етноцид Росії, здасться на милість цим продажним вродженим легіонерам антиукраїнства? З якої речі? Навіщо?.. Ми ж анітрохи не тупіші, не гірші за інші народи Європи.

Ще 1928 року в Парижі відбувся міжнародний конкурс мов. Найкомпетентніші знавці визначали на ньому, яка з мов світу наймилозвучніша. Читали там і вірші Тараса Шевченка. Серед чотирьох переможниць українська мова посіла третє місце, поступившись французькій та італійській, і зали-

шивши позад себе мову фарсі, тобто перську. 1934 року в Парижі відбувся новий конкурс мов на мелодійність та милослухність. Французька знову зайняла перше місце, на друге вийшла фарсі, а українська не поступилася третім.

Кажуть, 350 років тому невмирущість, навіть престижність української мови передбачив знаменитий Нострадамус, хоч на берегах Дніпра (тодішнього Борисфена) ніколи не бував. Але нібито в одному з катренів написав про це так:

*Гряде новий, стократ привабніший звичай
 старому, бусурманському на зміну.
 Де мова тішить слух, там Ворисфенів край
 початок здвигам покладе, злама рутину.*

“Хто не береже честі рідної мови, той підкопує основи своєї нації”, — зауважував Іван Огієнко у виданій 1936-го та перевиданій 2001 року праці “Наука про рідномовні зв’язки”. Бо ж справді, “рідна мова — це найважливіша основа, на якій зростає духовно й культурно кожен народ. У житті кожного народу рідна мова відіграє найголовнішу роль: “рідна мова — то сила культури, а культура — сила народу”. І сьогодні слушні ці слова Івана Огієнка.

Тому й зрозуміло, чом усі народи ставляться до рідної мови з найбільшою святістю, з надчутливішою опікою. Рідна мова глибоко просякає наше духовне життя — приватне й державне. Давно вже визнано, що тільки рідна мова приносить людині найбільше і найглибше особисте щастя, а державі — найсильніші патріотичні характеристики. “Без добре виробленої мови нема всенародної свідомості, без такої свідомості нема нації, а без свідомості нації нема державності як найвищої громадської організації, в якій вона отримує найповнішу змогу свого всебічного розвитку й виявлення”. Так, питання бути чи не бути українській мові господинею в рідному домі означає бути чи не бути Українській державі.

Закінчення на стор. 13

ЯКОЮ МОВОЮ ЗАГОВОРILI КАНДИДАТИ?

Петро АНТОНЕНКО

Із числа кандидатів на посаду Президента, які оприлюднили свої виборчі програми, найчіткіше в мовному питанні висловився голова ВО “Свобода” Олег Тягнибок. Він не просто обстоює єдину державну мову — українську. Серед програмових засад кандидата — обов’язкове застосування лише державної мови всіма посадовцями, в усьому, без жодного винятку, діловому мовленні. А також обов’язковий іспит на володіння державною мовою для всіх посадовців виконавчої влади й обраних на виборні державні посади.

На “іншому фланзі” так само чітко висловився лідер Партії регіонів Віктор Янукович. Прочитуюмо один із розділів його передвиборної програми: “Дві мови — одна країна! Прагну реального утвердження в Україні європейських стандартів демократії, неухильного забезпечення прав і свобод людини. **Виступаю за надання російській мові статусу другої державної.** Я — послідовний прихильник цивілізованого вирішення цього питання, здійснення збалансованої державної мовної політики, яка адекватно реагує на мовні потреби суспільства, відповідає загальноновизначеним нормам міжнародного права, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин”.

Принаймні відверто, без словесного туману щодо російської мови як якоїсь “офіційної”, “регіональної” й таке інше. Щоправда, вкотре вже з посиланням на “міжнародне право” й відому Хартію, яку регіонали давно вже трактують на свій лад.

А як справи стосовно мовного питання у програмах інших кандидатів? Чинний Президент і кандидат на цю посаду Віктор Ющенко свою програму офіційно представив найближчим часом. Але нема жодного сумніву в багаторазово задекларованій позиції Президента стосовно того, що в Україні є і повинна бути лише одна державна мова — українська. Врешті, це положення знаходимо й у запропонованому Президентом Ющенком проєкті оновленої Конституції України.

Складніше з деякими іншими кандидатами з числа відомих політиків. Схоже, в гонитві за голосами виборців дехто прагне або зовсім обійти мовне питання, або вдаватися до розпливчастих формулювань. Чомусь немає положення про державну мову в програмі Юлії Тимошенко. Може, прем’єр вважає, що вона й так не раз чітко висловлювалася за єдину державну українську мову, й цього досить? Що ж, сподіватимемося, що не лише декларацією є слова, якими завершується програма прем’єра і кандидата: “Україна понад усе!”

У програмах деяких політиків знову фігурує якесь виокремлення мови однієї з національних меншин, бодай і найбільшої, тобто російської.

Програма голови Верховної Ради Володимира Литвина декларує: “Врегулювання мовної ситуації в Україні: наповнення реальним змістом статусу української мови як державної; визначення засад функціонування російської мови як мови міжнародного спілкування в усіх сферах суспільного життя; забезпечення повноцінного застосування мов представників різних національностей у місцях їх компактного проживання”.

Прочитуймо й програму Арсенія Яценюка: “Нам необхідно забезпечити розвиток національної української культури і державної української мови. Гарантією існування та поступового розвитку української мови як єдиної державної має бути відсутність та неприпустимість будь-якої дискримінації російськомовних та іншомовних громадян України. Багатонаціональність та багатокультурність України є нашим найважливішим ресурсом, силою, а не вадою”.

А ось положення з програми ще одного “розп’яреного” кандидата — Сергія Тігіпка: “Російській мові — статус мови міжнародного спілкування”.

Ніхто, звичайно, не проти багатонаціональності й багатокультурності України, захисту й розвитку мов національних меншин. Але чому треба виокремлювати одну з цих мов, саме їй надавати якийсь статус “мови міжнародного спілкування”? Хіба мовою цього спілкування не може бути державна українська мова? Ці моменти політики, навіть ті, котрі декларують державність української мови, чомусь воліють обходити.

Ірина МАГРИЦЬКА,
м. Луганськ

І в столиці, й у регіонах подеколи відбуваються заходи для вузького кола політиків щодо майбутньої участі нашої країни в НАТО. Проте широка українська громадськість не має глибоких знань про цю структуру, тому, як і за радянських часів, думає й висловлюється про неї на рівні емоцій: НАТО — це зло, повна залежність від Америки, це агресія, війна і подібне.

То що ж робити Україні? Може, їй зовсім не потрібні жодні військово-політичні блоки, а краще обрати позицію нейтралітету? Але будьмо об’єктивними: щоб сьогодні мати статус нейтральної держави, Україні треба бути або країною типу Швейцарії (там зберігаються в банках гроші більш як половини країн світу, тому їй ніхто й ніколи не турбуватиме), або Швеції (у цій країні кожен громадянин платить на оборону в середньому вп’ятеро більше, ніж громадяни країн — членів НАТО). Безумовно, колективна безпека завжди набагато дешевша, ніж індивідуальна.

Україна, як відомо, не має ані ядерної зброї, ані нормальних, тобто безздатних, армії та військово-морського флоту, тому нам сам Бог велів приєднатися до однієї з двох названих груп країн. Наша сусідка Росія, маючи все це в надлишку, теж зробила свій військово-оборонний вибір: попри свою активну впровадження останніх років співпрацю з НАТО, вона, однак, приєдналась до Шанхайського договору. Пояснити такий вибір Росії дуже просто: три чверті її території розташовані на Азійському континенті, а її кровні інтереси — кордон із Китаєм, Японією, Кореєю; населення Росії на 50 % нехристиянське (мусульманське, ісламісти, буддисти та ін.); Росія — поліетнічна федеративна держава, і 80 % росіян справедливо вважають себе не європейцями, а азіатами.

Україна в цьому плані кардинально відрізняється від Росії: вся її територія розташована на Євро-

ЧОМУ Я ХОЧУ, ЩОБ УКРАЇНА БУЛА В НАТО

пейському континенті; майже все населення України (за винятком кримських татар) — носії християнської релігії, як і європейці; до того ж, це населення на 78 % складається з українців як представників європейського етносу.

Тому відповідь на питання “Де бути Україні?” очевидна: вона має бути у співтоваристві європейських держав.

Проте уявімо, що може статися з Україною, якщо вона, за прикладом Росії, приєднається до Шанхайського договору (хоч такий варіант навіть важко уявити, бо споріднена з нами Білорусь, виявивши бажання бути спостерігачем у цій структурі, дістала від її керівництва відмову на підставі того, що вона не є азійською країною; те саме, ймовірно, чекає й на Україну в подібному випадку).

Спробуємо тепер спрогнозувати, якою стане Росія в найближчі 75 років, — а це життя трьох поколінь (батьків, дітей і внуків).

Ураховуючи, що народжуваність у нехристиянських сім’ях традиційно значно вища, кількість представників християнського населення (переважно слов’ян) у Росії за 75 років стане набагато меншою, ніж половина всього населення Росії. Зменшить відсоткове співвідношення слов’ян також інвазія (тобто проникнення) на російські терени населення Китаю, яка спостерігається останніми роками. Зрозуміло, що при щільності населення в Китаї 100 осіб на 1 кв. км, а в азійській Росії — 1 людина на 1 кв. км. Росії важко буде довго стримувати натиск прикордонного населення Китаю. Крім того, інвазія здійснюється й через міжнародну торгівлю.

Так, за якихось 75 років Росія не тільки територіально, а й демографічно стане нехристиянською, неслов’янською, азій-

ською країною. Попри це, Росія свій вибір зробила — і не тільки військово-оборонний, а й цивілізаційний.

І тут хочеться запитати моїх земляків: де б ви хотіли, щоб жили ваші внуки, — у співтоваристві азійських країн (мусульманських, буддистських) з авторитарними монархічними, а то й тоталітарними політичними режимами, населення яких відрізняється від слов’янського і ментально, і культурно, і духовно? Або у співтоваристві європейських країн із християнськими й демократичними традиціями, у країнах, де працюють закони, а люди не з чуток знають, що таке громадянське суспільство? Де корупція якщо і є, то її обсяги не порівняти з нашими?

Я для своїх онуків обрала б другий варіант. Думаю, що духовним потребам усіх українців (і загалом слов’ян) більшою мірою відповідає саме європейська, а не азійська цивілізація.

Дивно, що Росія, індивідуально і колективно надійно захищена від можливої зовнішньої агресії, настійно вимагає від України не входити і в жодну із систем колективної безпеки. Але принаймні це нерівноправно, і повинно наштовхувати нас на роздуми про неокolonіальний інтерес самої Росії до України.

Цього року (29 січня 2009 р.) президент Росії Д. Медведєв, виступаючи на розширеному засіданні колегії ФСБ, заявив, що зрив інтеграції України до Північноатлантичного альянсу — це заслуга російських спецслужб, наслідок проведених ними спецоперацій. Зокрема він сказав: “У сусідніх державах зберігалася нестабільна соціально-політична обстановка, не припинялися спроби розширення НАТО, зокрема й за рахунок так званого прискороного вступу до Альянсу Грузії й України. Усе це, зрозумі-

ло, вимагало чіткої та злагодженої роботи всіх спеціальних силових структур, правоохоронних органів і досить високого рівня координації їхньої діяльності. Змушений зазначити, що Федеральна служба безпеки успішно виконала поставлені перед нею завдання”.

Працівники ФСБ і служби зовнішньої розвідки Росії за досягнення в ізоляції України отримали урядові нагороди.

Зауважмо, що таке втручання у внутрішні справи іншої країни — цинічне порушення міжнародних і внутрішніх російських законів.

У разі, якщо Україна залишається самостійною державою, рано чи пізно її громадяни повинні визначитися, з ким їм краще бути — з НАТО або з Шанхайським договором, що дорівнює виборів: бути з Європою чи з Азією (нагадаю, що сьогодні 30 % українців віддають голоси за те, щоб Україна була в НАТО). Але такий вибір може зроби-ти тільки сильна держава України (на жаль, нас ніколи не чекатиме доля Албанії, яка, попри те, що у військово-сенсі значно слабша за Україну, а вулицями її столиці Тирани вільно ходять віслоки, стала членом НАТО). Для того, щоб нас прийняли в НАТО, ми повинні стати сильною державою, ми змушені самі (!) знайти в собі сили і подолати корупцію, навчитися обирати розумних, гідних і патріотичних правителів і навчитися вимагати від них виконання обов’язків, а не залишатися безсловесними рабами.

Нарешті ми повинні, всупереч прагненням наших псевдоелітарних політиків, навчитися любити свою країну і не допускати її розділення за жодними ознаками. І жити не одним днем, а думати про перспективу для дітей і внуків.

Петро АНТОНЕНКО

«АРТЕК»: ДИПЛОМАТІЯ У РОЗПАЛІ СКАНДАЛУ

дів “Артеку” проголошено створення Всесвітньої Дитячої Ліги Націй — на штабт дитячої ООН.

Міжнародному дитячому центру “Артек”, а саме така офіційна назва табору, за суттю випадає бути центром ініціативи. Проголошення Ліги відбулося на чергово-

правління якого — Валентина Довженко. Вона стала й виконавчим директором Міжнародної громадської організації “Всесвітня Дитяча Ліга Націй”. 8—9 жовтня, тобто за кілька днів до скандалу довкола табору, Довженко і Новожилов встигли презентувати

“Артеку”, запевняли учасники прес-конференції. І прийняте ще до скандалу рішення про проведення в “Артеку” влітку наступного року першої Асамблеї Ліги залишається в силі. Його підтримує міжнародна громадськість, зокрема Комітет ООН з прав дитини. Асамблея пройде в дні святкування 85-річчя “Артеку”.

Попри скандальні теми, на прес-конференції було сказано багато добрих слів про “Артек”, адже це один з найкращих дитячих таборів світу. Лише цього року він прийняв 25 тисяч дітей з 60 країн. І табірні зміни тривають. На резонанс запитання преси, чи не зменшилася популярність табору, відповідь була: аніскільки. Щойно прибула чергова зміна — понад 700 дітей. Нема відмов від путівок і на наступні зміни.

“Артек”, як зазначила Валентина Довженко, — це 2 тисячі працівників, це можливість водночас прийняти у розпал сезону до 4 тисяч дітей, це кілометри чудових пляжів і сотні гектарів території.

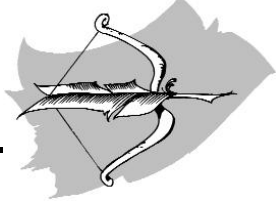
Тож чи не за цю благодатну кримську землю, за ці кілометри морських пляжів, за величезний оздоровчий комплекс і точиться боротьба? Це цілком може бути однією з реальних версій нинішнього скандалу. Окрім, звичайно, політичних, насамперед виборчих мотивацій.

му Міжнародному дитячому фестивалі “Змінимо світ на краще” за участю понад 700 дітей із 50 країн світу. Цей форум із 2001 року проводять тут його засновники: Міністерство України у справах сім’ї, молоді, й спорту, МДЦ “Артек” та Всеукраїнський благодійний Фонд Надії і Добра, голова

Лігу на ювілейній конференції ООН у Женеві, присвяченій 20-річчю Конвенції ООН з прав дитини. Учасники конференції з понад 100 країн світу підтримали створення Ліги і надали “Артеку” статус її штаб-квартири.

Міжнародна спільнота не дуже змінила позитивне ставлення до

Петро АНТОНЕНКО

Ні, ця хвороба вже реально існує на зачумленій дедалі новими болячками планеті. Не випадково ще в червні Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила про пандемію свинячого грипу і про 6-й, найвищий поріг загрози її поширення. Тоді ВООЗ рекомендувала країнам здійснити бодай вісім невідкладних заходів для зупинення біди.

Але в нас доводиться говорити не про суто медичні проблеми, а радше про політичні. Піару на грипі надмір. Для влади це вдала нагода показати свою бурхливу діяльність. Для опозиції — вкотре “вкусити” владу. Для політологів і політиків це час висунання яких завгодно версій, передусім стосовно виборів, на кшталт того, що це все план зриву виборчої кампанії й перенесення виборів. Або що це вияв боротьби за електорат Західної України, де й почалась епідемія.

Та перейдімо до інших виявів політичного свинячого грипу. Ідеться про спроби опозиції, насамперед Партії регіонів набути на епідемії політичного капіталу. В цьому сенсі вкрай примітивне звинувачення регіоналів у тому, що БЮТ свідомо проігнорував небезпеку епідемії (про яку, мовляв, добре знали), коли скликав у столиці 24 жовтня грандіозне зібрання з висунання лідера Блоку на посаду Президента і привіз на майдан тисячі людей із західних регіонів, які й поширили хворобу по всій Україні. Чи це більш “чорнопіарна” заява Богословської про вмисне “схрещування” різних вірусів і поширення їх країною.

Але ось серйозніший документ.

Але третину з них так і не було освоєно аж до спалаху хвороби. Для порівняння: нині називають уже не сотні мільйонів, а мільярд, який держава терміново кидає на подолання лиха.

У червні керівники Комітету на спеціальній нараді в Мінохорони здоров'я порушили питання щодо запобігання епідемії. На жаль, це не спонукало владу до активніших дій. Нарешті 25 вересня Комітет звернувся до уряду з офіційним листом, у якому вказано про загрозу епідемії, до якої країна не готова. Ішлося, зокрема, про засоби ді-

чайного грипу щороку котяться країною, забираючи життя.

Цей вкрай потрібний заклад до цієї осені так і не почав працювати, навіть не було готове приміщення. Може, тепер, за лічені дні, Центр нарешті запрацює. До цього можна додати загальний стан лікарень, нескінченні перипетії з ліками і ситуацію в аптечній сфері.

Словом, епідемія ще раз висвітлює, як у державі “дбають” про медичну галузь, охорону здоров'я. А якщо глобальніше — то й стан нашого суспільства, де на перший план завжди виходить політиканство; де в пошани не фахівці, не наука, а “технології”. Наприклад, фахівці стверджують, що прості (не спеціальні багатозарові) марлеві пов'язки, в які зараз радять вдягти мало не всю країну, малоефективні. Натомість наші люди, з одного боку, виявляють дивну байдужість до власного здоров'я, а з іншого — й не чекають на якісну медичну допомогу. І як людині не власти у легковажність і водночас не піддаватися психозу й не почати панічно шукати у себе всі хвороби? Це цілком реально, адже люди схильні до самонавіювання, бо давно “оброблені” тими ж політехнологіями і шаманами від політики.

А щодо масок, то їх поки що на людях небагато. На жаль, бо подекуди вони потрібні. Але на щастя, ще не стільки, щоб усі люди стали “замаскованими”, цебто нікими й безликими, у прямому сенсі. У переносному — може, саме такий електорат хтось волів би бачити на виборах?

ПОЛІТИЧНИЙ СВИНЯЧИЙ ГРИП

“Кому війна, кому мати рідна”. Цей девіз мародерів і маркітантів мимоволі згадується в нинішній ситуації зі спалахом в Україні епідемії так званого свинячого грипу. В наелектризованій атмосфері початку виборчої кампанії цей грип виявився вкрай потрібним майже всім основним політичним гравцям. Не як хвороба, звісно, а як суспільне явище.

Це заява голови Комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я Тетяни Бахтеевої. Звичайно, можна сказати, що вона — депутат від Партії регіонів. Але схожу позицію займають і її перший заступник В'ячеслав Передерій (БЮТ), і член Комітету Володимир Карпук (НУНС). У заяві Бахтеевої — звинувачення влади у невмінні протистояти загрози епідемії. Хто, наскільки і в чому саме винен — уряд, медичне відомство, місцева влада — це окреме питання. Принагідно зазначимо, що до з'ясування цього вже залучено Генеральну прокуратуру. Але факти свідчать не лише про роботу влади, а й загальному ставленню до людини в нашому суспільстві. І це, схоже, найбільша епідемія нашого посткомуністичного і постколоніального суспільства.

Факти такі: із восьми рекомендацій ВООЗ наша країна виконала лише половину. Правда, ще в січні (адже “свинячий” грип спалахнув у світі торік) на запобігання епідемії уряд виділив 50 мільйонів гривень.

агностування хвороби. Саме це вийшло нині чи не на чільне місце. Півтора року тому при Мінохорони здоров'я було створено Український центр грипу і гострих респіраторних інфекцій, і не лише через появу у світі нового різновиду грипу, а й через те, що епідемії зви-

ЯК ЗАПОБІГТИ ЗАРАЖЕННЮ ВІРУСОМ?

Із метою профілактики свинячого грипу в домашніх умовах можна вживати один із препаратів, які активізують імунну систему (індукторів інтерферону):

ЗНАМІВІР — порошок для інгаляцій (за допомогою інгалятора); дві інгаляції раз на добу (добова доза — 10 мг);

АРБІДОЛ — по дві таблетки три рази на день протягом двох тижнів;

АМКСИН або **ЛАОМАКС** — по таблетці щодва дні після сніданку; на профілактичний курс — 3—6 таблеток;

КАГОЦЕЛ — два дні по дві таблетки раз на день, п'ять днів перерви; потім цикл повторити; курс — 7—30 днів;

ГРОПРИНОЗИН — з розрахунку 50 мг на кілограм маси тіла три—чотири рази на добу після їжі протягом трьох—дев'яти тижнів;

ЦИКЛОФЕРОН — 250 мг у вигляді ін'єкцій раз на день протягом двох днів, згодом через день; базовий курс — п'ять—десять ін'єкцій;

ГАЛАВІТ (виробляють у вигляді свічок та ампул) — достатньо 3—5 ін'єкцій, або по одній свічці ректально через день протягом 20 днів.

МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ ТАКОЖ ІМУНОМОДУЛЯТОРИ ПОЛІОКСИДОНІ

— дорослим — 24 мг, підліткам — 12 мг сублінгвально (розсмоктуючи під язиком) два рази на день протягом 10—15 днів;

ГОМЕОПАТИЧНІ ПРЕПАРАТИ

ГРИП-ХЕЕЛЬ — кожні 15 хвилин протягом перших двох годин, за поліпшення самопочуття — три рази на день за 15 хвилин до їжі або через годину після;

АНТИГРИПІН — по таблетці три рази на день;

АФЛУБІН — на початку захворювання щопівгодини по 8—10 крапель, але не більш як вісім разів на добу.

І звичайно ж, пам'ятайте про засоби народної медицини та повноцінне харчування!

● УВАГА! ЦЕ ПОТРІБНО ЗНАТИ!

Клінічні ознаки грипу типу А/Н1N1: головний біль, біль у м'язах, суглобах, біль у горлі, підвищення температури тіла, сухий кашель, нежить, закладеність носа, в окремих випадках — блювота і пронос.

Як можна заразитися вірусом грипу типу А/Н1N1? Від іншої хворої людини повітряно-крапельним, повітряно-пиловим шляхом (вірусні частки повітрям переносяться від хворої людини до здорової під час розмови, кашлю, чхання), тісного контакту (перебування на відстані близько 2 метрів).

Як довго є заразним хворий на грип типу А/Н1N1? Інфекційний період (період, коли хворий небезпечний для навколишніх) під час грипу типу А/Н1N1 може тривати протягом семи днів від початку хвороби, але якщо клінічні симптоми хвороби зберігаються — то до їхнього зникнення.

Як запобігти зараженню грипом типу А/Н1N1?

Уникати контакту з особами, що мають вияви грипоподібної інфекції; обмежити відвідування місць великого скупчення людей; часто провітрювати приміщення; часто мити руки з милом протягом 20 секунд; не торкатися очей, носа або рота немитими руками; уникати обіймів, поцілунків і рукошлякань; прикривати ніс і рот під час чхання або кашлю одноразовою носовою серветкою,

ПАМ'ЯТКА ЩОДО ГРИПУ ТИПУ А/Н1N1 (КАЛІФОРНІЙСЬКОГО)

яку негайно після використання потрібно викинути; або кашляти, чхати в руку на рівні ліктя;

якщо в людини є симптоми грипу, то слід триматися від неї на відстані не менше двох метрів;

уникати переохолодження; повинно бути повноцінне вітамінізоване харчування. На період епідемії дітям доцільно давати пробіотики для зміцнення опору організму до вірусних інфекцій.

Що робити, якщо людина захворіла на грип?

За перших ознак захворювання хворого слід покласти в ліжку і викликати лікаря; залишити хворого вдома, окрім тих випадків, коли потрібна термінова медична допомога;

хворі на грип небезпечні для навколишніх, їх слід негайно ізолювати. Неприпустима їхня поява в громадському транспорті, дитячих колективах, інших місцях масового перебування людей;

хворого слід розташувати в окремій кімнаті або відгородити ширмою. Виділити індивідуальний посуд, рушник, предмети особистої гігієни;

не допускати контакту хворого зі здоровими членами сім'ї, окрім тих, хто доглядає за ним;

особа, що доглядає за хворим, повинна носити чотириразову марлеву пов'язку або разову маску, яку потрібно змінювати кожні чотири години. Після кожного контакту з хворим, предметами, які були в контакті з ним, слід ретельно мити руки з милом;

маска повинна бути або одноразовою, яку після зміни слід викинути в корзину, або багаторазовою, яку після прання господарським милом потрібно ретельно випрасувати гарячою праскою;

забруднену постіль хворого, його одягу переносити тільки у спеціально виділеній для цього ємності (корзина тощо);

проводити провітрювання приміщення кілька разів на добу;

щодня робити вологе прибирання приміщення оселі;

повітря в приміщеннях повинне бути достатньої вологості;

мати разові носові серветки і корзину для використаних серветок у межах досяжності хворого;

створити хворому комфортні умови. Вкрай важливий спокій, постільний режим; якщо у хворого лихоманка, слід дати жарознижувальні ліки (препарати парацетамолу або ібупрофену). Після цього викликати лікаря;

до приходу лікаря давати пити багато рідини (сік, негазована вода, морс, компот тощо);

організувати хворому повноцінне вітамінізоване харчування;

не слід займатися самолікуванням. Відповідне медикаментозне лікування хворому призначає тільки лікар!

Які ознаки захворювання повинні змусити негайно звернутися по медичну допомогу?

Прискорене або утруднене дихання; синюшність навколо рота, інших шкірних покривів;

поява на тілі крововиливів (навіть дуже маленьких), носові або інші кровотечі;

висока температура тіла; відмова хворого від пиття;

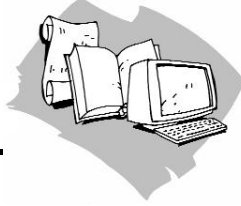
неможливість розбудити хворого або відсутність його реакції на звертання;

надмірне збудження або поява судом; поява блювоти, пронос;

скарги на сильний головний біль; відсутність сечовипускання або сліз під час плачу.

С. КРАМАРЄВ,

головний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності “дитячі інфекційні хвороби”, доктор медичних наук, професор

Надія КИР'ЯН
Олена ШУЛЬГА
Фото Олесь ДМИТРЕНКА

ЗАХИСТИМО МОВУ НАРОДУ —

СПЕКУЛЮВАННЯ ДВОВИВІСТЮ Є РОЗМІННОЮ МОНЕТОЮ НАПЕРЕДОДНІ ВИБОРІВ

Павло МОВЧАН, голова ВУТ «Просвіта», народний депутат України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка

Здається, 20 років — достатній час для того, щоб процес, сформований на високій хвилі громадянського спротиву зросійщенню, коли українство в різних форматах виявило дуже активну позицію спротиву щодо його наслідків, завершився. Тоді, 20 років тому, витворювалася українська національна спільнота, здавалося, що вона впливатиме на мовне оздоровлення нашої держави. Насправді ж витворюється інша спільнота. На асиміляційний процес, який тривав сотні років, накладається не менш важливий процес, який не вимірюється однією географічною частиною світу. Російська імперія не змінила ідеологічних засад, а продовжує функціонувати, нарощує потужність мовної експансії.

Друга хвиля, з якою не зустрічалась Україна, — глобалізаційні процеси, пов'язані з новітніми технологіями, транснаціональними компаніями, що працюють на інформаційному полі. Ці процеси не менш загрозливі для України, населення якої не є ущільненою національною масою, що могла б убезпечити від загрози, катастрофічних для існування українського етносу.

Розглядаємо Закон, ухвалений 20 років тому за наполяганням, передовсім, письменників, які домагалися, які озвучували національну протестну хвилю, доносили її на різні рівні. Їх очолював Олесь Гончар, який робив величезну справу: заряджав усіх національною енергією, послідовністю. Треба віддати належне Юрієві Мушкетіку, що брав безпосередню участь в обговоренні й формуванні Закону. Його представляв у Верховній Раді Борис Олійник.

Законом «Про мови в Українській РСР» українській мові було надано статус державної. Це небачене досягнення після того, як відбувалася дерусифікація (її називали українізацією) в 30-х роках. Це була друга за суттю величезна політична акція в Україні; адже єдина державна мова — одна з найважливіших умов й ознак духовного здоров'я нації, запорука її розвитку.

Саме на обговоренні цього законопроекту вперше в парламенті запрацювали камери. Головував академік Костюк. Уперше всі побачили тих, хто захищає Україну: письменники Мушкетік, Павличко, правник і дипломат Василенко причетні до формування норм Закону, які в процесі обговорення викривив представник від компартії Крючков.

28 жовтня 2009-го минуло 20 років із дня прийняття Закону «Про мови в Українській РСР». Два десятиліття тому українська мова, згідно з цим Законом, перестала бути гнаною й упослідженою, мала б зазвучати на повну силу, бо стала державною. Чому ж не вдалося їй зайняти те місце в Україні, якого очікували творці Закону; які глибинні процеси шкодять поширенню й належному розвитку нашої мови — на ці та інші запитання шукали відповіді учасники засідання «круглого столу», що його проводило ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка в Укрінформі напередодні Дня української писемності та мови.

Відкривав захід один з авторів Закону, голова ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан.

У розмові взяли участь відомі митці, письменники, громадські діячі, політики, просвітяни.

Усупереч партійному тиску в сесійній залі й поза нею, було прийнято найважливіші постулати: українська мова є державною; українська мова обов'язкова на всій території; українська мова використовується у всіх сферах життя.

Стаття 10 про те, що «Єдиною державною мовою в Україні є українська мова», до якої причетні Юрій Гнаткевич і я, бо ми були ініціаторами певних її формулювань, викликала полеміку. Суперечки спричинила навіть кома, яка потім відіграла важливу роль. Велика група комуністів хотіла прописати норму, що друга державна мова — російська; ідучи назустріч групі, яка не хотіла приймати наше формулювання (без них не прийняли б), ми змушені були написати, що російська мова «гарантується, забезпечується», і зробили це через кому: «мови національних меншин, російська...» Я брав участь у погодженні позицій — ця кома, на наш погляд, була зацентрованою, повинна була убезпечити нас від тих процесів, які потім стали неконтрольованими.

Сьогодні діють принципи за-

гальної комерціалізації. Стан української нації загрозливий, засвідчує нездатність «політичних еліт» усвідомити консолідуючу роль мови або ж навпаки: експлуатуючи мовне питання, остаточно розколоти націю. Що на неї чекає напередодні виборів? Учора Президент сказав: ми визначаємо нашу долю. Замість того, щоб сказати, що за п'ять років ми зробили процеси незворотними, він каже про те, що невідворотно може щось статися. За п'ять років, навіть за два, коли була демократична більшість, можна було прийняти закони, до яких причетні ми всі. Ми широко обговорювали ці законопроекти і концепцію мовної політики в Україні на шпальтах «Слова Просвіти». Це обговорення тривало шість років. Нарешті у Верховну Раду прийшла більшість, яка могла би багато зробити, але... не зроблено нічого. Більш того, не було навіть ініціатив на підтримку цих документів.

Знову говоримо про те, що у Києві українських книжок мало, українських газет у кіосках мало і розповсюджують їх обмеженіше, ніж російські. На сході й півдні Ук-

раїни українських видань навіть не розшнуровують, а одразу віддають у макулатуру як незатребувані.

Заяв написано достатньо — вирішуймо разом, як нам бути. Адже можемо говорити на тему української мови, слова, його природи безкінечно, можемо згадувати безліч наших конференцій, «круглих столів», заяв, звернень, пікетувань, вимог, надриву серця нашого, коли зустрічаючись із чиновниками різних рівнів, запитуюмо їх: чому не дотримується 10 статті? Але ця стаття в Основному Законі — це ще не все. Прокуратура стверджує, що немає закону, щоб притягти до відповідальності за її невиконання. Навіть того, хто пише пасквілі в Донецькому національному університеті услід за групою на чолі з депутатом Держдуми Росії Нарожніцкою. Створена група, покликана перекопати нас усіх, що в нас немає закону, щоб притягти до відповідальності за її невиконання. Навіть того, хто пише пасквілі в Донецькому національному університеті услід за групою на чолі з депутатом Держдуми Росії Нарожніцкою. Створена група, покликана перекопати нас усіх, що в нас немає мови. Сьогодні притягнуть наукові рекомендації, що ми «єсть народність», і ніколи в нас не було власної історії й мови. Хіба це не може спричинити інвазію в Криму, де інспірують «реакцію татар»? Так свого часу діяли в Чечні.

Отже, мовне питання нині набуває проблем нашої загальної безпеки. Воно стоїть в іншому вимірі, ніж учора: питання мови є питання нашої національної безпеки.

ПИСАТИ Й ПИСАТИ

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, співголова координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка

Я зрозпачений. Усі слова сказано, здається, нічого додати. Наперед ми сказали про ті претензії, які будуть або не будуть. Інколи думаєш: чому Бог не втрутиться в цю ситуацію, бачачи, де правда, а де наруга і кривда?

У підготовленій «Просвітою» заяві підсумовано все, сказане досі. Кажу не для розхолодження, але доведеться такі документи ще писати й писати, бо мовчати не можемо.

Часом думаю про те, про що ніколи не мав би думати як законо-

слухняний громадянин. Здається, що треба від слів переходити до справ.

У нас багато національно-патріотичних організацій, зокрема молодіжних, які обмежуються риторикою. Думаю, варто пікетувати урядові, комерційні структури, Верховну Раду.

Днями прочитав про боротьбу з іншомовними вівісками в Черкасах. Отже, є спроба дерусифікації. Згадав студента з Луганська Сергія Мельничука, який судився за те, щоб здобувати вищу освіту рідною мовою; робітника, який упродовж трьох—чотирьох років вів судові процеси. Ми повинні інспірувати і допомагати вести такі судові процеси, щоб їх було сотні, тисячі.

Коли в Польщі обрали Квасневського президентом, наполегливо повторювали з екрана: попри те, що ми можемо бути ліві, праві, ліберали, ми — поляки, польська мова належить нам; урядовці писали диктант національної єдності. Слід скористатися досвідом сусідів.

ОСНОВНА ЗАГРОЗА

Юрій ГНАТКЕВИЧ, народний депутат України

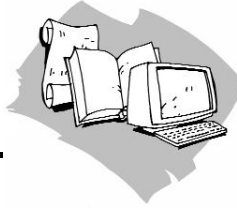
Ми з Павлом Мовчаном були депутатами І скликання і дуже добре пам'ятаємо, що в часи Кравчука на прохання Народної ради національно свідомих депутатів призначили на відповідальні посади в державі, а гуманітарним напрямом керував Народний рух України. З приходом Кучми все змінилось. До влади прийшов Табачник, який припинив українізацію. З установ вигнали національно зорієнтованих посадовців, почалося зросійщення.

Бачу дві причини сучасного становища: а) надто глибоке зросійщення українського суспільства й зокрема інтелігенції за 340 років; б) тоді, коли не українці разом захоплювали банки, пошту тощо, ми доводили одне одному, хто з нас більший патріот.

Нинішня основна загроза впливає з майбутніх виборів. Від того, хто вийде у другий тур, залежить, чи прийде до влади Табачник. Якщо президентом оберуть Януковича, Табачник стане вице-

Павло Мовчан, Юрій Гнаткевич, Олександр Кулик

ЗБЕРЕЖЕМО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ

прем'єр-міністром, відповідальним за гуманітарну сферу. Основне наше завдання — не привести Януковича разом із Табачником до влади, бо Табачник — загроза нашому відродженню. Чи зуміють національно-патріотичні сили об'єднатися навколо іншого кандидата, який вийде в другий тур, — чи ним стане чинний Президент, чи Юлія Тимошенко, чи Арсеній Яценюк — залежить, чи матимемо змогу перемоги і чи буде українське відродження.

Те, що нам вдалося за ініціативи Павла Мовчана і за підтримки коаліції “проштовхнути” на розгляд питання про проблеми національної ідентичності на слуханнях у парламенті, які відбудуться 11 листопада, свідчить, що у Верховній Раді є сили, які могли б заступитися за ідею української України й інтенсифікувати національне відродження. Але заважають вибори.

У нашій фракції є депутати, які стверджують, що не варто зараз порушувати гострих національних питань. Я подав до керівництва фракції цілу низку пропозицій, які зводяться до того, що потрібно посилити теоретичний і практичний концепт у нашій пропагандистській і практичній діяльності. На жаль, уряд не відгукнувся на пропозицію Президента створити департамент мовної політики у Кабміні.

За нашою ініціативою Кабінет Міністрів прийняв постанову, яка вимагає, щоб українські вчителі в українських школах спілкувалися українською мовою.

Вважаю, що до виборів жодного мовного законопроекту не буде ухвалено, Верховна Рада не порушуватиме питань про декомунізацію топоніміки.

Попри все, в Україні за два десятиріччя змінилося ставлення до української мови. У Криму — величезна черга до українського навчального закладу. У нас майже нема тих, хто не володіє українською мовою пасивно. Хоч частина населення зросійщена, багато людей — українці за духом, патріотично налаштовані.

ВІДНОВЛЕННЯ ІМПЕРСЬКОГО СИНДРОМУ

Петро КОНОНЕНКО, директор Наукowo-дослідного інституту українознавства

Інститут українознавства провів анкетування, яке довело, що українська мова перебуває в стані системної кризи. Не заперечую, що в суспільстві відбулися певні зрушення знизу. Нові покоління ставляться до рідної мови нормально.

Ми вийшли з СРСР, але Росія з України не виходила і виходити не збирається. Відновлюються важливі важелі імперської політики, зокрема у сфері науки, освіти і державотворення. Ми не можемо цього не бачити. Наша преса не українська, вона дедалі більше виходить на рейки обслуговування окремих партій, конфесій, груп.

Президент дав розпорядження, і міністр Іван Вакарчук почав упроваджувати конституційні норми викладання і вивчення мови. Але до цього негативно поставилися ті, хто знає, що українська — не просто мова, а доля, нерв, філософія, дух народу. Є зовнішні сили, що тиснуть на Україну, чітко вказують, що Україна повинна бути у сфері впливу Росії: імперський синдром відновлюється і стає відвертим. Але є і внутрішні сили: Верховна Рада сама не порушує питання про те, що окремі народні депутати не дотримуються цього Закону.

У нашій системі освіти українська мова стоїть поряд з іншими предметами, але мова — не пред-

мет, вона універсальний засіб пізнання світу, що втілює досвід народу, тож це основа кожного предмета. Слід розглядати питання так: мова в математиці, географії, фізиці тощо.

Мало того, що в книгарнях кількісно переважають російськомовні книжки, вони ще й дешевші. А ми тішимося, що забезпечили учнів підручниками на 73 %. 27 % дітей не одержали підручників, яких нема.

Хто проконтролює, як виконують Закон про мови в обласних управліннях освіти, районних відділах, у школах? Кабінет Міністрів не переймається цими проблемами.

Ми довіряємо “Просвіті”. Створімо орган, до якого увійдуть представники НАНУ, Руху, інших авторитетних організацій, щоб він порушував питання виконання чинного Закону про мови.

ПІДСТУПНІСТЬ АСИМІЛЯЦІЇ

Анатолій МОКРЕНКО, народний артист України

Я щасливий, що мої діти й онуки знають і послуговуються українською мовою. Але не впевнений, що правнучка, яка недавно народилася, розмовлятиме українською. Це для мене трагедія.

Асиміляція — процес, який триває в Україні четверте століття, і наша толерантність — із тих століть. На жаль, ми дуже спокійно ставимося до цього підступного процесу. Наша державна еліта не поводить належно, а з неї беруть приклад прості люди.

Нині я тісно пов'язаний із провінцією: ініціював музичний конкурс сільських шкільних колективів на Сумщині. Діти співають здебільшого рідною мовою, хоч правила цього не вимагають.

Не можна допустити введення другої державної мови в Україні, бо це буде смерть української, так, як сталося в Білорусі з білоруською мовою.

НЕ ПІДТРИМУЮ ЗАПАДНИЦЬКИХ НОТОК

Іван ДРАЧ, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка, Герой України

Згадую цікаву історію, яку розповів Дмитро Донцов у спогадах. 1918 рік, часи правління Скоропадського. Окрім того, що Донцов займався інформаційною політикою, часом доводилося бути ще й перекладачем. Одного разу він прогавив, що казав німецький генерал. Коли той закінчив промову, Донцов приблизно уявив, що генерал міг сказати, і “переказав”. Його друг потім зауважив: бачив тебе в

різних ситуаціях, але що ти можеш викручуватися й у такий спосіб, ніколи не думав. Часто згадую фразу: козак не той, хто переміг, а той, хто викрутився.

Ми постійно перебуваємо в ситуації, коли повинні викручуватися в дивовижних перипетіях і хитросплетіннях нашого часу.

Згадую, як двадцятирічним хлопцем, після армії приїхав до Києва. Мене виховувала родина Бі-

Микола Нестерчук, Віктор Баранов, Михайло Слабошпицький

лецьких: Андрій Олександрович і Тетяна Миколаївна Чернишова, його дружина. Там познайомився з двома цікавими родинами: Віталія Коротича і Юрія Щербака. Порівнюю долі цих людей, вони дуже різняться. Чому?

Старший брат Юрія Щербака Микола, якого звинуватили в “українському буржуазному націоналізмі”, відсидів термін, і братова доля вплинула на долю Юрія. Віталія Коротич був одинаком, цікавим розумним космополітом. Його доля зовсім інша. Радив би кожному глибше аналізувати, що в нас відбувається, враховувати різні фактори.

Ви думаєте, що з Патріархом Філаретом усе було б так само, якби його обрали (а його ледве не обрали) Патріархом Всієї Русі? Що було б з нами тоді? Думаю, що він був би керівником, кращим за багатьох. І багато хто був би не в захваті від того, що він робив би. Чи згадую Суркіса, який зараз готує Україну до Чемпіонату світу з футболу 2012 року, українці прихильників цієї гри, наскільки йому дозволяють гроші й світогляд. Чи Карпачову, яка турбується про українців, визволяючи від піратів.

Господь Бог дає нам можливість зрозуміти, що проблему мови, культури можемо розв'язати тільки в повному комплексі економічних, військових, інших проблем.

Ми часто замислюємося, що українці мусять бути при владі. Впливаймо на те, щоб у нас Україна була українською, щоб держава проводила українську політику. Тоді ці проблеми розв'яжемо, хоч хто буде у владі. Я за Ющенка, і хотів би, щоб справа, яку він започаткував, не занепала.

Не хотів би підтримувати западницьких ноток, які з'являються в декого. Розумію, що часи дуже складні, але є в нас дуже багато речей, на які ми можемо посперитися, багато чого зроблено. Був на Сумщині й знаю, яку грандіозну роботу робить там Анатолій Мокренко з дітьми, молоддю. Велике значення Конгресу, який провів Петро Кононенко тощо. Так повинні робити всі. Переконали, що коли українські діти не гратимуть у футбол, не співатимуть пісень, то України в нас ніколи не буде.

МОВНЕ ПИТАННЯ —

ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Галина САЗОНЕНКО, директор Українського гуманітарного ліцею

Чому в нас така гостра мовна проблема? По-перше, вона переведена в площину політики. Питання мови треба розглядати значно ширше, від нього залежить безпека країни.

По-друге, було видано 479 циркулярів на знищення української мови, про них не знають діти. До нас звертаються із Криму, щоб допомогти розставити акценти з приводу зовнішнього незалежного оцінювання з історії України. Посилаю до них наших учителів історії України, які пояснюють тамтешнім учителям, про що йдеться. Спершу говоримо з освітянами, а потім — з учнями. У розмовах зі вступниками пропоную: “Назвіть мені Ваш ідеал”. Нинішнє покоління не знає жертвних українців, які боролися за незалежність, переважно називають Кличка. Нам треба йти до студентів, дітей. Це інше покоління, яке все бачить прагматично. Ми мусимо змінювати підходи до виховання.

Міністерство освіти і науки видає підручники, посібники. Але в жодній книжці ніхто не порушує проблеми виховання громадянина, громадянськості, українського духу. Боятися за це взятися. Змінюються міністри — змінюються орієнтири. Починаємо знову з нуля.

Українські видання — на маргінесі. На 100 українців — 7 газет українською мовою, на 100 росіян, які живуть в Україні, — 53 російськoю. На книжковому ринку на Петрівці українська книжка для дітей втричі дорожча за російську.

Але є й позитив. Цього року ми вперше відстояли зовнішнє незалежне оцінювання українською мовою.

Торік для національних меншин: росіян, болгар, угорців тощо — тести перекладали їхніми мовами, тепер — лише українською. На тестуванні будуть словники, щоб учні могли перекласти слово, термін. Сприятиме поліпшено мовної ситуації й постанова Кабінету Міністрів, яка вийшла у вересні, що зобов'язує в навчально-виховному процесі (й на перервах) в усіх українських школах спілкуватися лише українською мовою. У нас немає російських шкіл, є українські школи з російською мовою навчання.

Нині при Кабміні створено раду директорів загальноосвітніх навчальних закладів. Це також добре. Пам'ятаю, як 1994 року директори склали іспити з української мови. У себе в колективі ми й тепер разом з учнями пишемо диктанти з української мови. Підтримуємо ініціативу Президента щодо єдиного диктанту, яку він висловив торік.

Найбільше нам бракує об'єднання. Звертаюся до Павла Михайловича: Вам довіряють, “Просвіта” — це те, що мусить об'єднати нині всі патріотичні сили навколо мови. Робитимемо кожен власну конкретну справу добре, чесно й по-українському. І буде результат.

ЯКЩО ВТРАТИМО МОВУ — ВТРАТИМО ВСЕ

Віктор БАРАНОВ, голова Київської організації НСПУ

Наші дві проблеми вічні: “Хто винен?” і “Що робити?”

Про те, хто винен, ми говоримо вже 20 років, відколи існує цей Закон, а що робити, вирішуємо постійно, а справа не тільки на місці, а ще й погіршується. Думаю, через те, що ми не визначили концептуальних речей.

Ще за радянських часів дивувався: як можна жити в Україні й не знати української мови? Минуло 18 років незалежності. Виявляється, й тепер можна жити в Україні й не знати мови — починаючи від двірника і закінчуючи найвищими посадовцями. Навіть мова Президента, прем'єр-міністра недосконала, а ми їм про це боїмося казати. У Верховній Раді й поготів мовна проблема стоїть гостро. У них “галасування”, а не голосування, про це теж їм ніхто не каже. Багато народних обранців українську мову ігнорують. А ми боїмося сказати першим особам держави, що вони мусять бути в збірцем для всіх.

Пам'ятаєте, коли розпався СРСР, відокремилася Прибалтика, раніше за нас там утворилися незалежні держави. У Латвії некорінне російськомовне населення на той час складало 51 %. Коли тамтешні керівники сказали, що латвійська мова буде державною, у Росії були такі збурення! Але коли Латвія почала розвиватися економічно й стала сильною, російськомовні побачили: якщо вони повернуться на батьківщину, рівень їхнього життя стане втричі нижчий. Тоді вони вивчили державну мову, стали громадянами Латвії й залишилися там жити. Мовні проблеми йдуть в одному величезному комплексі з іншими, зокрема, вседозволеністю серед керівних осіб, яку ми сьогодні бачимо.

Нещодавно я повернувся з Радомишта, що на Житомирщині. Там є бізнесмен Шереметьєв. Цікавий тим, що видав інструкцію для своїх працівників: послуговуватися тільки українською мовою. Хто говорить не українською — штраф або навіть звільнення з роботи. І ніхто не заперечує, бо він їм дає роботу.

І якщо ми нині думаємо, що нам робити, то пропоную: треба звертатися до таких інтелігентів. Треба виходити на ширшій обрії, йти до молоді, студентів, працівників ЗМІ, мистецької інтелігенції.

Коли україноцентричний Президент висловлює прекрасні ідеї, буде Батурина, Чигирин, “Арсенал”, добивається визнання Голо-

Закінчення на стор. 6

Закінчення.
Поч. на стор. 4

домору геноцидом — це добре. Але водночас нерідко тримає на посадах голів держадміністрацій людей, які нищать українську культуру. І ми йому не кажемо про це.

Сьогодні назвали цифру: 479 циркулярів, виданих проти української мови. Зробимо 479 кроків на захист цієї мови. Повинна бути державна програма, і ми її наповнюватимемо. Згоден працювати ким завгодно в такій програмі.

Єдине болюче питання — наше об'єднання. У нас є «Просвіта», могутні осередки в областях. Вона має пресу. Не шукаймо ще якоїсь організації, щоб її очолити, підтримуймо «Просвіту». Сьогодні йдеться про те, що якщо ми втратимо українську мову — ми втратимо все: державу, територію. У нас залишився єдиний рубіж — українська мова.

ІТИ ДО ЛЮДЕЙ ІЗ СУЧАСНИМИ ПРОЕКТАМИ

Володимир КМЕТИК, президент телеканалу “Малютка”, генеральний директор анімаційної студії “Фрески”

Хочу почати з цитати українського політолога, який сказав, що вільна незалежна Україна буде на прапорі української буржуазії й триматиме вона це гасло, допоки не спідліється. Ми живемо в час підлої буржуазії. На превеликий жаль, в Україні немає жодного вагомego політичного лідера, і в партійному, і в позапартійному середовищі, який поставив би як альфа й омега своєї діяльності відродження й утвердження реальними кроками української нації й Української держави.

Коли кажу, що немає таких людей, маю на увазі не те, що вони говорять, бо ми зараз намагаємося знайти, чи є в програмі цього політика українська ідея. На жаль, вони до тих програм ставляться, як до чергового з'їзду комсомолу. Більшість із того, що вони проголошують на майданах, зібраннях, мітингах зовсім не суголосне з їхніми прагненнями, це їх ні до чого не зобов'язує, вони працюють за технологічними моделями. Ми обираємо між тих, хто каже про українство і хто не каже, а потрібно — про тих, хто робить, хто сконсолідує ресурси: людські, фінансові, технологічні, матеріальні, інтелектуальні, часові й поставити це в площину державної програми. Таких людей нині немає.

Є постанова Кабінету Міністрів про заходи щодо української мови. Вона розписана на десять чи п'ятнадцять років й обов'язкова для урядовців. На цей рік ресурс цієї програми визначено в мільйон 200 тисяч гривень. Якщо додати втрату інформаційного простору, то бачимо, що ситуація справді катастрофічна. У нас відбувається “шустеризація” інформаційного простору. Тут говорили: “Дякую першому Президенту, що в “Свободі слова” не переходить на російську мову”. І справді, іноді не переходить. Але що він там робить? Хіба своєю особою такі люди не освячують легалізацію цих процесів в Україні? Вони не можуть собі сказати: “Я не маю морального права йти на цей шабаш!”

Ми були й у значно гіршому становищі. На превеликий жаль, коли політична еліта спідліюється або репрезентована негідниками, які за законом сполучених посудин з однієї скверни переливаються в другу, названу тією чи іншою приватизованою партією, ми змушені розраховувати лише на національний ресурс, на простих людей, на “Просвіту”. “Просвіта” має мізерний фінансовий ресурс, але вона — це єдиний спосіб відстояти українство.

Коли з'явився Шевченко, ситуація була ще гірша. Але цей син гречкосія поставив нації на ноги, чого не могла зробити вся тодішня

ЗАХИСТИМО МОВУ НАРОДУ — ЗБЕРЕЖЕМО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ

Галина Сазоненко, Анатолій Мокренко, Петро Кононенко

еліта. Пізніше з'явився Франко — також від землі — й підняв Україну.

Держава, яка з'явилася в Україні, не є українською. Ми мусимо апелювати до людей — це останнє, що в нас залишилося. Коли з одного боку правда, а з другого — неправда, завжди правда перемагає. Це тільки питання часу. Треба об'єднати й активізувати людей і очікувати, що з'являться нові постані, нове покоління — незганьблене. Для нього треба підготувати ґрунт. Не може бути, щоб нація не проклунулася до повноцінного життя. Не маємо права її залишати поза межами культурного простору.

Ми кажемо: підтримаймо тих політиків, бо якщо придуть інші, то кінець. Насправді кінець із тими політиками у будь-якому випадку. Треба казати: незалежно від того, хто виграє, ми повинні себе поставити так, що змусимо владу робити те, що треба.

Роль “Просвіти” величезна. Ми повинні об'єднатися у справах і робити конкретні речі. Хочу працювати в “Просвіті”, бо тільки в цій організації знаходжу хай маленькі, але конкретні кроки для утвердження українства.

Подумаймо, як можемо заангажувати велику кількість людей до української справи. Методом пропаганди, створення таких проектів, які захоплювали б новою естетикою. Павло Михайлович згадав, що “Просвіта” підтримала мультфільм “Лис Микита”, який ми зробили українською мовою. Торік у серпні його через Інтернет скачали 28 000 разів. Навіть у Росії сайти ці фільми подають в оригіналі. Говорять: “Это можно смотреть, мы это понимаем”. Це означає, що з цим продуктом ми йдемо до молоді й даємо їй зразок української мови, створений Франком. Ми можемо створити проекти не лише сучасні, а й перспективні.

Але коли ми виготовили фільм “Лис Микита”, чиновники нас зненавиділи, звинуватили в усіх злочинах.

Досвід ходіння по кабінетах доводить, що наші патріоти, які вчасно приходять на день народження Шевченка, святкують День Конституції й День Незалежності, в опозиції дуже добре вміють розповідати, що треба робити. Коли приходять до влади, — отримуємо зовсім іншу манеру поведінки. На першій зустрічі говорять: так, ми з тобою одної крові; на другій — почекай, я ще не встиг до цього дійти; а на третій пояснять, чому цього не можна зараз зробити або й зовсім не можна зробити. Коли ви приходите з українськими проектами, вони перетворюються на простих чиновників, які отримали згори ци-

дулу, їхні помічники їй записали, тож на будь-яке питання дадуть відповідь такою цидулою. Ми не маємо державних мужів.

Як держава є точкою опори для нації, так і Закон про мови є точкою опори для держави. Позитив у тому, що вчоргове ми звертаємося до простих людей. Інших ресурсів зараз немає.

УСНЕ ПРОСВІТНИЦТВО — КАНАЛ, ЯКИЙ НЕ ЗАВОЮЮТЬ
Василь КУШЕРЕЦЬ, голова правління товариства “Знання” України

Зараз у нас зустріч із редакцією журналу “Трибуна”. Часопис українськомовний, йому близько 50 років. Рейдерським способом у редакції відбирають приміщення. Таке саме відбувається з іншими українськими виданнями: “Наука і суспільство” (видається з 1923 року), “Наше небо” (світглядний журнал), “Наука і культура” тощо.

Ми щойно пережили ще одну рейдерську атаку — захоплення готелю товариства “Знання”. Виграло 18 судів. Приміщення відвоювали, але БТІ не видає документацію на його реєстрацію за рішенням суду.

Хочу сказати про солідарність. Ми, звичайно, не перемогли б могутніх рейдерів, які, до речі, при владі, на перших позиціях в усіх великих партіях, якби нам не допомогли українські газети “Дзеркало тижня”, “Слово Просвіти”, “Урядовий кур'єр”, інші видання, Українське радіо.

Як ми піднімемо солідарність, народний дух? Треба мати засоби масової інформації. Ми відстоюємо канали, які допоможуть солідаризуватися. Наприклад, товариство “Знання” працює зараз у сфері університету українознавства. Повинна бути освіта дорослих, її зміст — українознавство, філософія України. Проводимо багато цікавих заходів.

Як можемо протистояти партіям, різноманітним фальсифікаціям? грошей у нас нема. Є один непереможний ресурс — просвітництво.

За рік ми перенавчили тисячі бухгалтерів на нові європейські форми і методи обліку. Разом із Президентом ініціювали курси української мови.

Можемо повчитися в японців. Усю технічну інформацію вони ведуть японською мовою. Створили автоматичний перекладач на японську. Зробили японську дитину конкурентоспроможною у глобалізованому світі. Ми цього не робимо. Нехай наші діти вчать по кілька мов, але дух повинен бути український.

У нас є канал, який досі не за-

воювали й не завоюють, — це усне просвітництво. Через нього треба зробити наших громадян конкурентоспроможними в світі.

“Слово Просвіти”, яке нас підтримало, ми передплатили у кожному обласну організацію.

ЗАКОНУ ПРО МОВИ НІХТО НЕ СКАСОВУВАВ

Олександр КУЛИК, заступник керівника Контрольної служби Секретаріату Президента України
Десять років я очолював Головне управління у справах сім'ї та молоді КМДА, був депутатом Київради перших чотирьох скликань. Але ще до того, з 1988 року, брав участь у створенні передумов, які були напередодні прийняття Закону про мови. Працюючи на заводі “Електронмаш”, зібрав майже 1 200 підписів на підтримку державності української мови, передав Дмитрові Павличку.

Закон про мови чинний і тепер, його ніхто не скасовував. Разом із цим Законом було прийнято Постанову Верховної Ради УРСР про введення його в дію. Частина мала бути введена в дію з 1 січня 1990 року, частина — протягом трьох наступних років, і весь Закон — протягом десяти років. Отже, до 2000-го у нас не мало бути жодної проблеми з українською мовою. На жаль, так не сталося.

Ще 1990-го, коли було обрано демократичну Верховну Раду, ми на основі тієї постанови, де було зазначено, що відповідальність за виконання Закону покладена на Раду Міністрів УРСР і на виконкоми місцевих рад, створили комісію Київради з національних мовних питань, яка мала контролювати виконавчий орган щодо виконання цього Закону. Влітку 1990-го ініціювали програму “Український дитини — українську школу”, провели велику роботу з батьками. Було завдання відповідно до чинного законодавства привести освітню мережу кожного регіону у відповідність з національним складом населення. Багато шкіл перейшли на українську мову навчання.

На превеликий жаль, нині, наприклад, у Криму, зокрема в Ялті, яку називають “літньою столицею України”, досі існує єдина українська школа, створена в приміщенні дитячого садочка. Створена вона завдяки зусиллям трьох місцевих депутатів-патріотів. Усі мери обіцяли збудувати приміщення, але його так і немає. Зараз школа не може вмістити охочих туп навчатися. Ми привозили туди комп'ютери, меблі тощо.

2003 року ми замовили дослідження “Чинники національно-пат-

ріотичної орієнтації молоді Києва”. Передали до Верховної Ради, щоб озброїти депутатів знаннями, проаналізувати помилки. На жаль, ніхто на нього не звернув уваги.

2003 року в нас була програма “Варшава — Києву, Київ — Варшаві”. Я запитав у поляків: “Скільки програм телебачення на території Польщі йде мовою, відмінною від польської?” Сказали: “Нуль”. А в нас скільки?

Поляки розповіли, що в них мовна проблема була до 1915 року, коли фактично вся Польща розмовляла російською мовою. Але пан Пілсудський за три роки навів порядок.

А ми й за 18 порядку не навели. Телебачення знаємо яке, усі двомовні газети виходять здебільшого російською. Українські в кіосках переважно сховані якнайдалі. Газету “Україна молода” в Криму заволяють лише по 10 примірників — більше не хочуть.

Росія — федеративна держава, там понад сто національних утворень. Але жоден депутат Держдуми Росії не дозволить собі виступити мовою, відмінною від російської. Україна — унітарна держава, а що в нас робиться в парламенті, уряді, місцевих радах?

Підтримую Заяву просвітян, вона дуже важлива.

НАША ЗАГАЛЬНА ПРОБЛЕМА — ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Василь ШЕВЧЕНКО, член Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, заступник голови Комітету телебачення й радіомовлення

Розмова за “круглим столом” — це можливість преднатися до людей, які не тільки дбають на словах про українську мову, а справді її відстоюють. Бо це — загальне наше надбання, яке не можна втратити.

У владі насправді багато людей, які не тільки мають патріотичні переконання, а й діють. Часом, виконуючи щоденні доручення, це не так легко.

Треба пам'ятати про людей, які віддавали життя за незалежність. Повинна бути єдина державна мова, унітарна держава.

Наша загальна проблема нині — патріотичне виховання.

Насильницькі дії, безперечно, будуть шкідливі результату, якого хочемо досягти. Треба створювати якісний продукт українською, коли людина забуває, якою мовою читає. Багато прикладів, коли українські переклади кращ за російські аналоги, до цього треба прагнути.

Із радістю приєднуюсь до всіх справ, які веде “Просвіта”, вважаю за честь бути серед просвітян і конкретними кроками створювати наше спільне майбутнє.

Я людина дії. Є речі, які можна й треба робити. Згадайте 2007 рік, культурне лихо, коли виселяли на вулиці книгарні, митців у Києві, інших містах. Тодішня влада ухвалила рішення, за яким орендувати приміщення можна було лише на конкурсних засадах. Звичайно, митці не могли заплатити такі орендні ставки, як власники барів, бутків тощо.

Нарешті прийнято мораторій на виселення книгарень, видавництва, переважне право для них на оренду. Це вже конкретний крок. Уже є пільги для української книжки. Такими конкретними кроками, діями ми змушуватимемо ситуацію розвиватися так, як нам потрібно.

Важливі звернення до людей, конкретна просвітянська робота. Є певні механізми у владі й люди, які можуть сприяти. У керівництві Комітету є розуміння стратегії розвитку. Українське радіо, Українформ — це все державні установи, які працюють на Україні.

Спільними діями, наповнюючи наш простір якісним продуктом, можемо наблизити наші мрії, щоб ця держава стала такою, якою ми хочемо її бачити.

Федір ШЕВЧУК,
журналіст

«БЕРЕЖІТЬ ЇЇ, А ВОНА ЗБЕРЕЖЕ ВАС...»

Із цим приємним у спілкуванні ерудованим чоловіком я познайомився кілька років тому на завершальному етапі загальнонаціонального конкурсу “Українська мова — мова єднання”, що його проводить Одеська обласна організація НСЖУ. Семен Володимирович — людина небагатослівна, а те, що він говорить, завжди продумане й виважене.

Пригадую, наскільки аргументовано й точно він відповідав на всі наші запитання. І хоч більшість із нас не випадково потрапила у число переможців, ми не соромилися звертатись до Тупайло, бо він — один із тих, хто знає мову досконало. А в розумної людини не гріх повчитись.

На конкурсі Семен Володимирович представив миколаївську обласну газету “Рідне Прибужжя”, де він був літературним редактором і вів рубрику “А мова — як море”. Значний у Миколаєві й не тільки журналіст неодноразово ставав переможцем і призером тематичних конкурсів. Він — лауреат премій імені М. Аркаса та імені В. Чорновола за най-

Семен Тупайло

кращий публіцистичний матеріал, премії “Золоте перо” та інших відзнак.

...Мала батьківщина Семена Тупайло — містечко Баранівка на Житомирщині. Життя складалося так, що дитиною довелося побувати в евакуації в Сибіру, пережити й го-

лодний 1947-й. Та завжди в нього не згасало прагнення якомога більше знати, доходити до суті речей. Тож п'ятдесят років тому закінчив з відзнакою Миколаївський педінститут імені В. Белінського. Потім були робота в сільській школі, армія — один вищий навчальний заклад — Одеський університет, де вивчав українську і російську філологію.

Деякий час працював викладачем у профтехучилищі. І для багатьох було незрозуміло, коли перейшов на роботу в культосвітнє училище, де зарплата утричі менша. Та для Семена Володимировича матеріальне ніколи не було на першому плані. Тим більше, що саме в культосвітньому училищі він зумів себе реалізувати максимально. Він викладав тут українську мову й літературу, географію, естетику, був класним керівником. У цьому закладі протягом 28 років провів 50 тисяч уроків! Багато з них були відкритими. Чим не рекорд!

Педагог — автор кількох посібників для технікумів, зокрема, й рідкісного “Параллельное изучение украинского и русского языков в

средних и высших учебных заведениях”. До речі, цей посібник визнано найкращим в Україні.

Протягом багатьох років Семен Тупайло публікував матеріали в пресі. Тож цілком закономірно, що наступним етапом його творчої біографії стала робота в газеті. Був кореспондентом, оглядачем, літературним редактором. Саме завдяки йому рубрики “Плекаймо рідну мову”, “А мова — як море” стали популярними у переважно російськомовному місті. Він постійно переймається проблемами освіти, культури, національного відродження. Це також помітно в публікаціях його небагудужого колеги.

Торік у центральній миколаївській бібліотеці для дітей у дні, коли Семен Володимирович відзначав 70-річчя, відбулася творча зустріч педагога й журналіста з читачами у рамках циклу “Особливо важлива персона”. Згодом автор цього циклу Галина Гречко так написала в міській газеті: “Ми, учні педагога Семена Тупайло, глибоко шануємо свого мудрого наставника. Він нав-

чає нас міцно стояти на рідній землі, утверджувати віру в справедливість, правду, чесність і щирість за будь-яких умов. І під час зустрічі, затамувавши подих, ми слухали і сприймали кожне слово Учителя. Година зустрічі пролетіла непомітно, і присутнім зовсім не хотілося розходитись”.

Семен Тупайло — автор цікавих книжок “Немає мови — немає народу” та “Лист нащадкам”. Не соромиться того, що доводиться вдаватися до репетиторства, але скільки молодих людей щиро вдячні досвідченому словолуцю за мудру науку життя. А він негавомовний, бореться за чистоту мови завжди і скрізь.

Живе Семен Тупайло, керує чисельними добротою й творчістю, любові до людей і до рідного слова.

“Українська мова тим і сильна, що вона гарна, милозвучна, — каже Семен Володимирович. — І це ми повинні підтверджувати постійно, всім своїм життям”.

Його життєвий девіз: “Бережіть рідну мову, і вона збереже вас!”

Юрій ШЕЛЯЖЕНКО,
редактор газети
“Правдошукач”

На цей лист я очікував довго. Надійшов на Покрова Пресвятої Богородиці, особливе свято для нащадків запорозького козацтва.

Скільки емоційних дискусій вели з приводу того, як треба писати російською мовою: “в Україне” чи “на Україне”? Скільки мільйонів слів сказали деякі шовіністи, намагаючись довести, що єдино правильний варіант — “на Україне”? І ось нарешті перед нами документ, де розставлено всі крапки над “і”. Це офіційне визнання Інституту російської мови імені В. Виноградова Російської академії наук: тепер, виявляється, можна вживати вираз “в Україне”. Казати “в Україне” російською мовою — грамотно. Це відповідає сучасним нормам російського правопису.

Інститут російської мови визнає, що норми “в Україне” і “на Україне” в сучасному руському мовному просторі співіснують. Хоч і підкреслює, що норму “в Україне” узаконено на вимогу Уряду України, “із соображень політичної коректності, ісключительно по политическим соображениям”.

Редактору газети
“Правдоискатель” Ю. В. Шеляженко
Уважаемый господин Шеляженко!

На Ваш запрос от 12.01.2009 (исх № 408) относительно правильности употребления предлогов “в” и “на” со словом “Украина” сообщаем следующее.

С названиями административных единиц — государств, областей, районов, штатов, городов, сел и т. п. в конструкциях со значением места в современном русском языке употребляется предлог “в”: в Чехословакии, в Московской области, в Дмитровском районе, в Иллинойсе, в Торжке.

Предлог “на” встречается в относительно немногочисленных сочетаниях: на Орловщине, на Брянщине, на Украине. Именно форма на Украине являлась единственной нормативной до 1992 г.

Но в 1993 г. Правительство Украины потребовало признать нормативными для русского языка варианты в Украину (соответственно из Украины). Это, по мнению Правительства Украины, позволило бы разорвать неприемлемую для независимого государства этимологическую связь конструкций “на Украине” и “на окраине”, отражающую, с точки зрения патристически настроенных лингвистов, великодержавное пренебрежение со стороны России и русских. Украина таким образом получила бы лингвистическое подтверждение своего статуса независимого государства, а не подчиненного региона (по аналогии с другими наименованными независимыми государствами — в Германии, в Швеции, в Японии).

Однако путь вводимого исключительно по политическим соображениям в речевую

«...ВНЕЗАПНО КАРЛ ПОВОРОТИЛ И ПЕРЕНЕС ВОЙНУ В УКРАИНУ»

практику варианта оказался отнюдь не простым.

С одной стороны, в текстах, предназначенных для адресатов-украинцев, можно идти навстречу их пожеланиям и употреблять, следуя принципам корректности, форму с предлогом “в”. В таком случае, как отмечает академик В. Г. Костомаров, “приходится мириться с самым наивным политическим и национальным мышлением: есть вещи выше неприкосновенной чистоты литературно-языкового канона”. Именно поэтому в официальных документах, касающихся взаимоотношений России и Украины, зачастую предлагается “в” и “из”.

С другой стороны, в устной разговорной речи, а в периоды явного охлаждения межгосударственных отношений и в публицистике, сохраняется традиционная литературная норма — жить на Украине, приехать с Украины.

Таким образом, в современном русском языке сосуществуют традиционная литературная норма с предлогом “на” и относительно новая, вводимая из соображений политической корректности по просьбе Украины — с предлогом “в”. Выбор формы в каждом конкретном случае должен осуществляться говорящим (пишущим) с обязательным учетом условий общения.

Старший научный сотрудник Учреждения Российской академии наук Института русского языка им. В. В. Виноградова РАН кандидат филологических наук
О. М. Грунченко

Коротко розповім історію цього листа.

На початку року до редакції газети “Правдошукач” звернулися кілька людей. Ось уривок з листа одного з них: “Я постійно слухаю через Інтернет радіо “Ехо Москви”. Там часто звучить інформація про нашу країну з неодмінним повторенням “на Україне”, а редактор Олексій Венедиктов відповідає незадоволеним слухачам з України, що казати “в Україне” неграмотно. Чи можете Ви звернутися до Інституту російської мови і спитати, чому в такому разі Пушкін писав “в Україне”?”

Ідея читача мені сподобалась. Адже й політики іноді спекулюють на цьому питанні. Одіозний пан Жириновський нещодавно бовкнув, що він завжди казатиме “на Украї-

не” і ніяк інакше казати не можна. 12 січня 2009 року я склав інформаційний запит і спрямував його до Інституту російської мови Російської академії наук.

В Інститут російського мови
ім. В. В. Виноградова
Російської академії наук

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЗАПРОС

Общественно-политическая газета “Правдоискатель” выпускается для украинских читателей на трех языках, в том числе на русском языке.

В связи с обращениями читателей редакция задается следующим вопросом: правильно ли, в соответствии с грамматикой русского языка, употреблять предлог “в” с географическим названием государства Украина, т. е. писать “в Украине”, например, в таком контексте:

Пример 1. “О назначении Черномырдина В. С. Чрезвычайным и Полномочным Послом Российской Федерации в Украине” (название Указа Президента Российской Федерации от 21.05.2001 № 573; копия с официального сайта document.kremlin.ru прилагается).

Пример 2. “Незапно Карл поворотил и перенес войну в Украину”, “В Украину едет, в царский стан” (Александр Сергеевич Пушкин, поэма “Полтава” — цитируется по изданию: Пушкин А. С., Сочинения. В 3-х томах. Том 2. Поэмы; Евгений Онегин; Драматические произведения. — Москва, “Художественная литература”, 1986 г. — 527 с. — С. 115, 116).

Прошу Вас разъяснить правила употребления предлога “в” с географическим названием государства Украина.

Если подготовка официального ответа на данный запрос потребует возмещения расходов, редакция газеты “Правдоискатель” заранее заявляет о своем согласии на это.

С уважением редактор
газеты “Правдоискатель”
Шеляженко Ю. В.

На жаль, відповідь довго не надходила. 7 квітня я написав скаргу до Президії Російської академії наук, а коли і це не спрацювало — 31 липня поскаржився на бюрократичну тяганину в РАН Президенту РФ Дмитрові Медведеву та голові уряду РФ Володимирові Путіну.

Правильно кажуть, що в Росії скарга на ім'я першої особи може розв'язати проблему, коли не допомогло ніщо інше. Відповідь на запит редакції нарешті надійшла.

Можна було б чіплятись до того, що питання про правопис у творях Пушкіна залишилося без відповіді, та й до 1993 року норму “в Україне” використовували в офіційних документах і художніх творах російською мовою. Однак усе це дрібниці порівняно з тим, що попри її холодну коректність та застереження, ця відповідь є офіційним (!) письмовим повідомленням про узаконення норми “в Україне”, яка, за твердженням Інституту російської мови РАН (найавторитетнішого в цій сфері!), “співіснує” у російському правописі з “традиційною” нормою “на Україне”.

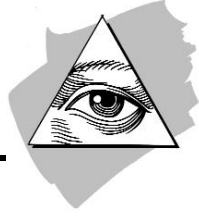
Віднині ніхто не має права дорікнути “неграмотністю” тим людям доброї волі, які вживають російською мовою вираз “в Україне” письмово або усно. Завжди можна підтвердити свою правоту, продемонструвавши прискіпливому “грамотею” копію цього листа. До речі, я вже поширив її в Інтернеті.

Не маю наміру зупинятися на досягнутому. На мою думку, слід усіма законними способами добиватися від російських засобів масової інформації відповідального ставлення до української тематики.

Нещодавно популярна російська газета “Известия” без будь-яких пояснень і коментарів з альтернативною точкою зору опублікувала скандальну статтю одіозного українофоба Дмитра Табачника “От Риббентропа до майдана”, де “галичане” та “государственная власть Украины” представлені в карикатурній подобі ворогів, злочинців, брехунів.

Такі висловлювання про росіян правоохоронні органи РФ (які зазвичай розглядають у контексті статті 282 Кримінального кодексу РФ (“возбуждение ненависти либо вражды, а равно унижение человеческого достоинства”). До того ж, часто виявляють екстремістські мотиви (стаття 282.1 КК РФ). Якщо в Росії вважають, що екстремісти не мають права вільно висловлювати свою точку зору, чому респектабельні московські ЗМІ стають трибуною для антиукраїнського екстремізму? Думаю, не має бути подвійних стандартів! Якщо громадянин України і його співучасники з прокормленської газети розпалюють у росіян ворожнечу до “галичан” і київської влади, це мають розглядати в Росії як злочин — тобто так само, як розпалювання ворожнечі до російського народу і його керівників. Тому три тижні тому я відіслав відповідну заяву про злочин Генеральному прокурору Російської Федерації Ю. Чайці.

У мене нема ілюзій, що українофобів, розповсюджувачів екстремістського агітпропу швидко притягнуть у Росії до кримінальної відповідальності. Однак сподіваюся, що ввічлива і небайдужа реакція навіть однієї людини буде хоч маленькою протигагою гучності й пафосу тієї мови ворожнечі, яку часто вживають загальнонаціональні російські ЗМІ, коли йдеться про Україну.

“У жодній владній команді не було змістовної програми розвитку держави, а стосовно гуманітарної політики — й поготів”.

ЧОМУ НЕМАЄ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ?

НА ІНТЕЛІГЕНТІВ-ЧОРНОРОБІВ ДИВЛЯТЬСЯ, ЯК НА ЖЕБРАКІВ І ПРОШАКІВ

Попри те, що Віра Китайгородська — лауреат обласної літературної премії ім. Д. Загула (2003 р.), обласної літературно-мистецької премії ім. С. Воробкевича (2004 р.), вона не належить до когорти буковинських письменників, яких доля пестила увагою влади або чий поетичний доробок завжди втілювався в солідне видання. Хоч до виходу п'ятої поетичної збірки і реалізації сценічної постановки за її творами причетна місцева виконавча влада, Китайгородська швидше належить до тих, хто реалізував себе без будь-якої державної підтримки, власними силами, і набув досвіду виживання в державі, де культуру сприймають крізь призму бідності й найманства.

— **Хоч нині видати книжку не проблема, підсумком Вашої 30-річної діяльності на літературній ниві стала лише п'ята збірка Ваших поезій. Що, на Ваш погляд, потрібно для того, аби видаватися у провінції?**

— Щодо того, чи легко видати книжку, то це як кому. Не таємниця: аби видати бодай невеличку збірку поезій тисячним накладом, потрібні значні кошти. Моє прізвище майже не потрапляло до списку програм, які за сприяння влади гарантували вихід у світ книжок буковинських авторів. Щоправда, на початку дев'яностих обласна влада таки виділила мені 800 гривень на видання збірки, але я їх, на жаль, так і не отримала. Гроші зникли на рівні обласного управління культури. Для мене й досі залишається таємницею: куди?

І лише цього року голова облдержадміністрації Володимир Куліш посприяв із виходом книжки і втіленням сценічної вистави.

На наших провінційних теренах є успішні люди, які майже щороку видають книжки. Є й такі, що зуміли заробити гроші на передвиборній кампанії. Відповідно вони мали хороший старт. Я їм, звичайно, не заздрю, а лише констатую факт. Адже на їхню адресу, як правило, лунають звинувачення, що хтось на когось працював чи працює. Але ж інакше в нас у Чернівцях талановита людина не заробить грошей і ніколи не стане письменником. Можливо, самотужки комусь і пощастить видати одну книжку, але у провінції з нею початківцею може й загинути як письменник, бо жодного фахового відгуку про його доробок у пресі не пролунає.

— **Хоч Україна — суверенна держава, у пресі дедалі частіше дискутують про місце нашої інтелігенції в українському суспільстві. На Ваш погляд, чому?**

— Люди старшого покоління пам'ятають, як за радянських часів суспільство було поділено на робітників, селян і такий собі прошарок — інтелігенцію. Проте та ідеологія відповідала за те, що вона декларувала. Нині ж державної ідеології нема.

А про національну політику й національні інтереси нашої держави як, зрештою, й про права титульної нації, наші політичні лідери й державні мужі згадують хіба що під час виборчих перегонів. Коли зважити на те, що наша інтелігенція лише почасти збереглася, адже під час голодоморів і репресій передова її частина — вчителі, лікарі, науковці, офіцери, митці, письменники і політики — була загнана в тюрми і знищена, вивезена в табори, де загинула в молодому віці, не давши потомства і нічого по собі не залишивши, то можна сказати, що наше суспільство переживає ту прірву, яка утворилася внаслідок геноциду українського народу, починаючи від часів Катерини II і завершуючи Горбачовим. Тому ще й досі звучить реквієм по Україні.

— **Але ж нині маємо чималу армію сучасної інтелігенції у владі й політиці...**

— Ті, хто витворив у собі інтелігента, або ті, хто дивом зберіг себе, нині розчиняються в дуже складній ситуації, адже наше суспільство кинуто в зовсім іншу дискусію. Нині не йдеться про якісь святі речі, про відродження культури, розвій мистецтва, про високі ідеї. Зранку до ночі на всіх телеканалах, на шпальтах часописів триває обговорен-

Віру Китайгородську називають творчою посестрою Богдана Ігоря Антонича, робітницею кузні Івана Франка, яка жодним чином не дбає про сьогорішнє своє становище в літературному бомонді. Попри те, що вона — поза літературними течіями й кланами, на межі поетичного схимництва, ворожби та пророцтв, нинішній рік для письменниці видався багатим на творчі здобутки. Побачила світ її п'ята поетична збірка “Безконечник”, а цьогорічний театральний сезон Чернівецький академічний музично-драматичний театр ім. Ольги Кобилянської завершив виставою за творами Віри Китайгородської “Ту-га за майбутнім”.

ня політичної ситуації та владних міжусобиць. Немає людини, яка не знала б політиків, хто з ким борюється чи бореться на політичному і владному Олімпі. З огляду на таку ситуацію, питання, пов'язані з місцем національної еліти в сучасному українському суспільстві, треба обговорювати. Бо коли йдеться про інтелігенцію чи еліту, то, як правило, бачимо на телеекранах переважно людей багатих і при владі. А про решту інтелігентів-чорноробів, які виховують у школах, ВНЗ, лікують, охороняють державу, примножують мистецькі, наукові, технічні здобутки країни, — ніхто навіть не згадує, хіба що у дні професійних свят. І дивляться на них як на жебраків і прошаків.

СПРАВЖНІ ІНТЕЛІГЕНТИ ЗАЛИШИЛИСЯ НА МАРГІНЕСІ — Чому?

— Не називаю провінцію, віддаленість від столиці маргінесом. Не всі потрібні столиці й не всім потрібна вона для життя й діяльності. Україна прекрасна і животворяща скрізь. А маргінали асоціюються з останніми моги́канами. Біда, на мій погляд, у тому, що зникають критерії оцінки й поцінування мистецтва. Нині успішний той, хто галасує, розштовхує ліктями, тусується і вміє зловити за хвіст кон'юнктуру. Нині не потрібні праведники (до слова, їх живими не сприймало не лише українське суспільство, а й давня Галілея).

Проте якщо поет, педагог, лікар, інженер духовно ніколи не дозволять собі зміліти, то їх опущено на соціальне дно нестатків і поневірянь, їхні діти мають перспективу стати наймитами у сьогорішніх мажорів. Ось у чому вбачаю біду. Вчителі, медики й викладачі вищої школи стали заручниками ситуації. Скажімо, у лікаря робочий день починається з того, що він змушений написати хворому

перелік ліків, які той повинен придбати, якщо хоче викуватися. Хіба ця людина, яка має золоті руки, інтелект і добру душу, може вважати себе інтелігентом?..

Не в кращій ситуації й педагог. Його обов'язок — дати школярам, студентам знання, а не прохати у батьків по 300 гривень на ремонт школи, певну суму на класні потреби чи у студентів — спонсорської допомоги для ВНЗ. Ось та боротьба, внутрішній конфлікт між статусом інтелігента і реаліями. Капіталізація й ринкові відносини просто вбивають саме поняття інтелігент. Тому й не дивно, що чоловіча половина незапозиторованої інтелігенції неабайдужа до чарки, а жіноча — виїхала у пошуках роботи за кордон.

— **Чи вплинула така “капіталізація” на українську культуру?**

— Те, що в країні з'явилася добра сотня високотехнологічних видавництв і продюсерська група для розкручування авторів, — добре. Але водночас державу накрило хвилею графоманства, коли видають усе. Відповідно формуються смаки, цінності, стереотипи. Незначні накладі добротної літератури складають відсотків з 10 від масового графоманства, яке, до речі, заповоняє і Спілку письменників. Отже, видавництва багато, роботою вони завантажені, але якість виданої літератури низька.

Ще один комерційний фактор — книгарні. У Чернівцях найфешенебельніші книгарні, наприклад “Світ книги”, належать московським власникам. Тут навіть підручники для ВНЗ — російською мовою, не кажучи вже про довідники, історичну, науково-популярну літературу. Для місцевих авторів не виділено жодного квадратного метра площі. Чому так, запитую продавчиню. “Спрашивайте у хазяїна”, — відповідають мені.

— **Чи може за таких умов інтелігенція бути сьогорішнім ядром нації?**

— На мою думку, інтелігент має бути жертвовим. Може, це звучить у наш час наївно, це мої патріархальні погляди. Інтелігент має жити впевнено і радісно. Наш інтелігент опечалений. Тому нині розмова про те, що інтелігент має бути поводителем нації, викликає посмішку. Бо статус інтелігента поза всяким статусом. А слово інтелігент випало із словообігу. У нас ти або VIP-особа, або ніхто. Інтелігенти не вміють лицемірити, брехати, хпати, красти, а живуть совісно. Совістю нації завжди була елі-

та, яку становили люди інтелігентні не тільки за статусом, а й за способом мислення і життя. Через їхнє сумління їх викинули на узбіччя. І в цьому трагедія українського суспільства. Тут треба бити на сполох.

УКРАЇНСЬКІЙ ВЛАДІ ЧАС ПОВЕРНУТИСЯ ОБЛИЧЧЯМ ДО КУЛЬТУРИ ТИТУЛЬНОЇ НАЦІЇ

— **Нині в українському суспільстві спостерігається загальне невдоволення владою, зокрема її діями у сфері культури. Чи переживаєте щось схоже Ви?**

— Мабуть ні, бо в мене з приводу цього і не було ілюзій. Оскільки за 18 років незалежності у жодній владній команді не було змістовної програми розвитку держави, а стосовно гуманітарної політики — й поготів... У наших чиновників немає розуміння, що це таке.

— **Чому?**

— Бо наша влада досі не знає, що робити з культурою. Розуміння, що таке національна культура, національне інформаційне поле, яке його стратегічне значення для розвитку країни, як держава має його захищати, як з ним працювати, — у наших очільників ніколи не було. Свого часу наша влада ніяк не зреагувала, коли в Криму було відкрито філіал Московського університету, в якому, окрім фахових знань, студентів виховували і як патріотів сусідньої держави. Столичні чиновники широким відкриттям у Києві Інформаційного центру Росії, а в Криму раділи, коли росіяни дарували дітям багатотомне видання своєї “Дитячої енциклопедії”.

На мій погляд, наша влада боїться творчих людей. Серед радників державних мужів не побачите письменників, художників, композиторів, митців, а ті, що з'являлися, ненадовго затримувалися у владних кірслах. Можливо, тому культура ще й нині фінансується за залишковим принципом, а творчі спілки майже не працюють, навіть не виконують соціальних функцій. А про обстоювання інтересів спілчан, встановлення правил гри в ринкових умовах, наприклад, на книговидавничому чи ринку реалізації української книжки, не йдеться. Словом, якщо інші держави вже мають великий зиск саме з інтелекту, то ми й досі шукаємо його у торгівлі, до того ж, чужим крамом. Чи не це основна причина нашого падіння — що далі, то більше? Навіть радянські чиновники добре розуміли, що еліту треба берегти. Президент Віктор Ющенко почав на цьому акцентувати, проте його ніхто не підтримав.

— **Що стоїть за таким падінням у гуманітарній сфері?**

— Брак національної політики у державі. Нині від неї відмовляються на всіх рівнях. Якщо в 90-ті слова національний, патріотичний звучали як гімн нації, як ода нашим очікуванням, то сьогодні політичні партії у назвах уникають слів народний, національний. Можливо, тому поодинокі звернення на кшталт “мій народ”, “моя нація” не знаходять відгуку в серцях українців, бо державний механізм не обстоює інтересів титульної нації. А силами лише громадських товариств та організацій не можна реалізувати національну політику у державі. Тут потрібна політична воля державних мужів. Натомість вони зосереджені, як правило, на економіці, на переділах власності. Вони впевнені, що державу можна збудувати лише за допомогою схематичних важелів і впливів. І це одна з причин, чому й досі нема національної політики, а сучасні політичні партії не мають ідеологічних засад.

— **Що слід зробити, аби споконвічний зв'язок поколінь не перервався?**

— Ми дуже багато говоримо з різних трибун, особливо під час виборчих перегонів, про збереження народних традицій, про національне і духовне відродження. Але ще жодного разу за 18 років незалежності навколо цієї ідеї ніхто не об'єднався. Як тільки вичерпувалися спільні економічні інтереси, до культури й ідеї не доходило. І, здається, всі ці партії й партійки навіть не турбує, що вони співатимуть на своїх з'їздах і сесіях — Гімн чи реквієм — і чи складатимуть українці в Україні основу, чи перетворяться на нацменшину.

Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

У ВСЕДЕРЖАВНОМУ МАСШТАБІ РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ ДЕСЯТИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС ІМЕНІ ПЕТРА ЯЦИКА

ДЛЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ СИТУАЦІЇ

Кілька спогадів та зауваг напередодні десятого мовного турніру

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, виконавчий директор Ліги українських меценатів, співголова координаційної ради конкурсу з української мови ім. Петра Яцика

Десять років тому ми втрюх — світлої пам'яті Петро Яцик, доктор філології (він же — виконавчий директор Яцикової освітньої фундації), Марко Стех і я конкретизували ідею мовного змагання. Мріяли про те, що воно стане і престижним, і популярним, і масовим.

Думаючи про майбутній конкурс, я передчував неминуче “перетягування каната” з нашим рідним чиновництвом, яке прагне — й неодмінно ж! — приватизувати такий марафон, очолити його й верховодити на свій кшталт. Звірився в своїх передчуттях Яцикові. А він порадив: “Закличте до опікунської ради такого марафону найвідоміших людей нації — щоб чиновництво в такому контексті знало своє скромне місце — місце виконавців. А ще створить і наглядову раду, до якої мають увійти не просто україноцентричні люди, а й водночас люди із характером, із принциповою позицією — вони дадуть раду з будь-якими рейдерськими зазіханнями на майбутній конкурс”.

За дев'ять років усього було — конкурс торував собі шлях і через дубоголовство, й через українофобство, й через корупційні атаки, конкурс утверджував себе як динамічна ідея, перелита у вольове зусилля великої кількості українських людей, що створили широкомасштабне дійство, в якому домінують цілковита прозорість, відкритість, гласність, демократичність. А головне — масовість.

Наш мовний турнір зміг одразу ж набрати висоти завдяки пер-

сональному опікуванню ним Миколи Жулинського, тоді віцепрем'єр-міністра з гуманітарних питань. Міністром освіти і науки тоді був Василь Кремень. До речі, саме він відкривав в областях кілька конкурсів.

Тодішній перший заступник міністра видатний астрофізик Ярослав Яцків — також один із хрещених батьків конкурсу. З його легкої руки він одержав статус міжнародного (і таким турнір насправді є — щороку в ньому беруть участь представники понад двох десятків країн світу). Це тих кілька людей, які відчиняли двері у світ нашому масовому дійству. Важливо, що ці люди мали високі посади, а отже, й можливості впливу на розвиток подій (невипадково всі вони — члени опікунської ради конкурсу). Це було дуже важливо: до нової акції громадськості справді серйозно ставиться влада і послідовно підтримує її. Це вже нині, коли конкурс, без будь-якого перебільшення, став брендом, владці декларують своє ним захоплення і своєю (якби вона виражалася фінансово конкретніше) підтримку.

Мене часто запитують: як ви ставитесь до інших конкурсів з української мови? Чи не сприймаєте це як конкуренцію? Дуже шкодую, що таких конкурсів у нас замало. Сьогоднішній стан української мови в Україні вимагає, щоб усяких масових заходів, спрямованих на піднесення реального престижу нашої мови в нашій державі, було в сто разів більше. Про жодний натяк на якусь конкуренцію чи про корпоративний егоїзм не може бути й мови. Маємо поєднати зусилля всіх свідомих українських людей для подолання цієї ганебної ситуації — ненормального функціонування державної мови в Україні.

Гадаю, майбутні історики нашого конкурсу докладно писати-

муть про надзвичайно важливу роль у ньому української діаспори. Це вона беззастережно й ентузіастично відразу ж підхопила цю ідею й досі фінансово підтримує мовний турнір. Хай ряди меценатів його з різних країн зменшилися (декого з них, на жаль, уже немає на світі); вихід зі складу співорганізаторів конкурсу фундації Петра Яцика, очолюваної його донькою Надією, відібрав у жертводавців змогу одержувати спеціальні посвідки для пільгового оподаткування, які, згідно зі своїм статусом, фундація має право надавати. Але й сьогодні ми маємо найбільше благодійників саме з діаспори — там питання української мови в Україні належить до найпріоритетніших національних цінностей.

З нами — національні виробники, які справді складають гордість України: фармацевтична фірма “Дарниця”, АТ “Оболонь”, “Експрес-банк”, АТ “Ексімед”...

Звичайно ж, напередодні кожного конкурсу, який традиційно розпочинаємо святковим відкриттям у новій області (позаду такі вчорчистості в Києві, Черкасах, Львові, Луцьку, Запоріжжі, Сімферополі, Чернігові, Кіровограді, Чернівцях), маємо сподівання, що він стане ще успішнішим за попередні, що збільшиться кількість закордонних учасників і що зросте кількість “домашніх” меценатів. І що мовна ситуація в Україні оздоровлюватиметься ще активніше.

«ЗОЛОТИЙ ЗАПАС» НАШОЇ СПРАВИ

Михайло ВАТУЛЯК, віцепрезидент Ліги українських меценатів

Людям, які не знають складнощів організаційної роботи, видається все дуже просто, бо ж багатьох проблем їм не видно, вони — не на поверхні. Ось, наприклад, наш конкурс. Широкомасштабне дійство, в якому беруть участь мільйони, й сюжет якого розгортається понад півроку. І, звичайно ж, якби не численні помічники, то відповідальні за проведення мовного марафону навряд чи змогли б успішно з усім упоратися.

У пресі часто пишуть про особливу роль у конкурсі педагогів. Адже саме вчителі взяли близько до серця конкурс, покликаний піднести соціальний престиж української мови в Українській державі. Ми не уявляємо, скільки прекрасних, безмежно відданих справі педагогів живе в “глибинці” по всій Україні. Це армія, яка стоїть в обороні нашого слова. Конкурс сконсолідував словесників, що допевнилися: можна ось такими масовими заходами впливати на мовну ситуацію в державі. Можна показати всім, що в юних є потяг до української мови. Треба лише щоденно терпляче працювати над ось такими проектами, в якій вилилася ідея канадського бізнесмена й мецената Пет-

ра Яцика. Ми завжди хочемо розв'язати всі наші проблеми одним ударом — мовби за помахом чарівної палички. Але те, що формувалося впродовж століть колоніальної неволі й що придушене сьогодні олігархokraticьним пресом та національним нігілізмом, виправляти можна тільки “миром, громадою” і невсипущою працею впродовж тривалого часу. Тому маємо запастися терпінням і, як мовиться, перти плуга. Іншої ради немає.

Звичайно, Миколаїв накладе специфічний відбиток на стартові події, оскільки там особливо складна мовна ситуація (на Буковині, де торік відбувався дев'ятий, усе трохи інакше). Але з такими заходами і треба йти передовсім у ці регіони — на південь і на схід. У Криму ми вже розпочинали конкурс кілька років тому. Очевидно, незабаром буде Донецьк.

Дуже важливо, що докола виконавчої дирекції Ліги згуртувався такий авторитетний громадський актив. Це своєрідний “золотий запас”, моральний еквівалент нашої справи. Такі люди, як Іван Драч, Борис Олійник, Микола Жулинський, Ярослав Яцків, Павло Мовчан, Василь Кремень своєю присутністю в опікунській раді мовного марафону підтримують його важливість та престижність у вседержавному масштабі.

ОСТАННІ ПРИГОТУВАННЯ

Євген БУКЕТ
Фото автора

3 листопада в Укрінформі відбулася прес-конференція, присвячена X Міжнародному конкурсу з української мови ім. Петра Яцика. Участь у ній взяли виконавчий директор Ліги українських меценатів Михайло Слабошпицький, голова ВУТ Просвіта ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, академік Микола Жулинський, заступник міністра культури і туризму України Ольга Бенч.

Напрямок обговорення озвучив Михайло Слабошпицький. Він зокрема зазначив, що наступного року як ніколи важливо, щоб конкурс проходив під найпильнішим контролем громадськості. Адже чиновники з Міністерства освіти і науки України хочуть учергове внести в нього елементи корупції. Співголова координаційної ради конкурсу повідомив журналістів, що торік через працівників цього Міністерства відбувся “викид” конкурсних завдань. Цього року стало відомо, що та сама “команда” хоче і X конкурс провести за подібним сценарієм.

Михайло Слабошпицький також зазначив, що офіційне урочисте відкриття X Міжнарод-

ного дитячого конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика через карантин переноситься принаймні на три тижні від традиційної дати — 9 листопада. Цього року свято відбудеться на Миколаївщині, участь у першому етапі візьмуть не менше п'яти мільйонів учнів і студентів. Переможці останнього етапу (дев'ятеро школярів і п'ятеро студентів) отримають, як і 2009-го, щомісячні Президентські стипендії: від 800 до 1400 гривень.

Інші учасники прес-конференції говорили про потребу вдосконалення мовного законодавства, всебічної підтримки української мови як державної й загальнодержавних заходів, що сприяють популяризації мови. Так, Павло Мовчан підкреслив, що не лише Міністерство освіти і науки та Президент України повинні брати активну участь у проведенні конкурсу ім. Петра Яцика, а й усі інші державні структури. Щоб цей конкурс став загальнодержавним.

Микола Жулинський зокрема сказав: “Українська мова повинна бути головним інструментом консолідації суспільства”.

Хочеться сподіватися, що ці його слова якнайшвидше набудуть конкретного змісту, і в нашій державі більше не буде такої ситуації, як цього року, коли бюджетне фінансування програми розвитку української мови чи не вперше дорівнювало нулю.

ІСТОРИЧНЕ ПО-РІВНЯННЯ З БАГАТЬМА НЕВІДОМИМИ

Вулицями Единбурга: Дмитро Дроздовський та Женет Пейслі

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Києво-Могилянська академія,
"Всесвіт"

Як і Україна, Шотландія мала важку історичну долю. Шотландці весь час вказують на свою відмінність від англійців; вони мають власне розуміння ідентичності. І це не національна пиха. Шотландці мають власну гідність, вони багато страждали і багато втратили під час воєн, але вміють пам'ятати і дбати за історичну пам'ять. У цьому можна переконатися, відвідавши Единбурзький замок, збудований у VI столітті.

Одне з приміщень замку розповідає про кількість загиблих шотландців у світових війнах XX століття. У книгах пам'яті зібрано відомості про тих, хто поклав життя заради своєї країни... Але заради якої країни покладемо життя? Над Единбурзьким замком майорить британський стяг, але все, чим повняться стіни замку, — це шотландська минувшина. Шотландія не рахує смерті безіменно, тисячами, мільйонами; вона прагне подивитися в обличчя кожному й утвердити пам'ять про історію в сьогоденні.

Подібності між Шотландією й Україною позначені навіть на лінгвістичному рівні. Скажімо, в шотландській мові є звукосполучення "х", якого нема в англійській. Натомість цей звук маємо в українській мові. Більшість шотландців, із якими доводилося спілкуватися, застерігали: "Перепрошуємо за погану англійську, оскільки наша рідна мова — шотландська". Така двомовність вражає. Спочатку було дивно чути, що представники британської культури перепрошують за недостатній рівень англійської мови. Кому, як не британцям бути дороговказом? Але шотландці двомовні, вони без проблем переходять на англійську, але вдома спілкуються рідною. І це не данина часу теперішньому (позаяк при владі Шотландська націоналістська партія), це вкоріненість у національне культурницьке буття. На жаль, українці не мають такого глибинного зв'язку зі своєю землею. А парламентарі й урядовці часом хизуються своїм брутальним ставленням до українських цінностей.

В Единбурзі була нагода познайомитися з українцем Олександром Івахненком, який 2001 року виїхав до Шотландії працювати в галузі нафтохімії, захистив доктор-

ську. Олександр, людина з царини точних наук, зауважив, що українська й шотландська літератури дуже подібні, якщо брати до уваги тексти XVIII—XIX століть. Ці літератури прагнули утвердити національну ідентичність, визначити константи етноментальної, мовно-національної самобутності. Але фундаментальна відмінність полягає в тому, що шотландська література — це простір чину, дії, боротьби. Це література дотепу, жарту, але водночас у кожному творі, прозовому чи поетичному, знайдемо суб'єкта, який діятиме.

Українська література на шотландців справляє депресивне враження. Це література сентиментальна і розпачлива, без волі до самобутності. Шотландська література органічно виростає з народної культури, з відчуття етики, а одним з кодів цієї народної стихії є прагнення до самозбереження; це філософія чину, яку можна порівняти з *празькою школою* в українській літературі.

Шотландія шанує не лише історичну пам'ять, а й культуру. Женет Пейслі, шотландська письменниця, яка запросила мене для участі в "круглому столі" про українську й шотландську сучасну літературу, зголосилася показати місце Роберта Бернса, якого у цій країні називають бардом. Шлях місцями Роберта Бернса вразив мене більше, ніж Стретфорд-на-Ейвоні, найвизначніше туристичне містечко в Британії, місто Шекспіра. В Аллоуе зберігся будинок, у якому народився Роберт. Парк навколо — надбання країни, тут прогулювався Бернс у юні роки.

Містечко, де народився Бернс, провінційне, але аж ніяк не занедбане. Воно вражає містичною загадковістю, сповнене давніх легенд, переказів.

1785 року Бернс закохався в Джин Армор (1765—1854). Він видав їй письмове *зобов'язання* — документ, що відповідно до шотландського права, засвідчував фактичний, хоч і незаконний шлюб. Її батько порвав це зобов'язання у квітні 1786, відмовившись визнати поета за зятя. Церковний суд затвердив їхній шлюб 5 серпня 1788 р. Роберт почав працювати на фермі Еллісленд, яку винаймав із безрезни 1788-го. Ця ферма — також частина маршруту туристів — шанувальників поезії Роберта Бернса.

Нині поруч із цвинтарем у Дамфрісі, на якому покоїться Бернс,

встановлено пам'ятник, споруджений 2004 року, дружині шотландського барда. Він засвідчує "феміністичну чутливість" шотландської культури, яка, визнаючи талант Бернса, натякає й на велику роль жінки в його житті. Переконали, що таких виявів поваги чекають і дружини інших визначних письменників.

Цього року світ відзначає 250-річчя з дня народження Роберта Бернса. 25 січня в містечках Шотландії люди збираються родинами і читають улюблені твори свого барда. Просто беруть томик і переносяться у світ магії, ілюзії й фантазмагоричної естетики. Це не видається старомодним, це не пережиток попередньої епохи.

Виходять друком переробки Бернса. Мені трапилося на очі антологія сучасної шотландської поезії, в якій кожен автор узяв за стартову точку певний вірш з рядок із Бернса і витворив оригінальний твір. У такий спосіб утверджується історичний зв'язок із надбанням попередньої культури. І в цьому — заслуга Бернса.

Якщо в нас діалог із попередниками набуває іноді цинічно-агресивного характеру або минуле зовсім ігнорують, то в Шотландії все не так. Нове неможливе без старого. І шотландська література аж ніяк не консервативна чи застаріла, просто в кожній літературній грі з минулою письменник тримається етичних координат, і вони не дають йому власти в прірву естетичного невідання.

Українська культура на цьому тлі видається і справді консервативною, сприяє виникненню антиукраїнських проєктів і текстів. Українська класика потребує модерного обличчя, новітніх прочитань, а не очікуваного (а тому нецікавого) блазнювання, до якого часом вдаються новітні майстри. Якщо рубікон етики не перейдено, гра набуває онтологічної сутності. Етика не є догмою чи ідеологією, а внутрішнім чуттям естетичної міри під час діалогу з історією й культурою попередніх сторіч.

Творчість Бернса високо цінував Т. Шевченко (називав його "поетом народним і великим"). Іван Франко наголошував на спільності долі Шевченка і Бернса, а Леся Українка радила братові Михайлові зберегти твори до антології найкращих зразків світової поезії українською мовою.

В Единбурзі існує Українсько-

Порозуміння між культурами міцне тоді, коли представники цих культур мають близький історичний досвід. У такому разі відстані долає духовна сила: людина здатна уявити шлях, який пройшли інші на тому боці світу. Під час нещодавнього візиту до Шотландії мені спадало на думку, наскільки все-таки близькі Україна й Шотландія. А тому нам варто дружити. Час перебування в Единбурзі потверджував у думці, що ментальності наших народів близькі. Розуміючи небезпеку будь-якого узагальнення, наважуся висловити цю тезу.

шотландське товариство ще з 1940-х рр., коли тисячі були змушені виїхати з України в пошуках кращої долі. Українська громада в Единбурзі має міцне коріння: так, у самому місті в центральній частині парку встановлено пам'ятну дошку Володимирові Великому (в Лондоні неподалік Українського інституту також є пам'ятник Володимирові). Українська громада дбає про тяглість української історії й культури, провадячи в Шотландії мистецькі заходи, запрошуючи творчі колективи з України. Це Товариство дбає про українське патріотичне виховання, оскільки більшість його представників — вихідці з ОУН-УПА. Допомагає в українській справі й Консульство України в Единбурзі. Олександр Івахненко розповів, що готує кілька важливих проєктів, орієнтованих на популяризацію знань про Україну. Так, уже створено Асоціацію українсько-шотландської дружби, що прагне утверджувати дружні відносини між двома країнами.

В Единбурзі існує і "Форум Шотландія — Росія". Тут також із радістю відгукнулися допомогти організувати українсько-шотландський вечір. Попри те, що багато уваги Форум приділяє популяризації знань про російську культуру, проводить і виставки сучасного українського мистецтва. Росія має можливість допомагати цьому Форуму, що сприяє поліпшенню діалогу між двома країнами.

На жаль, знань про Україну в Единбурзі бракує: немає можливості ознайомитися ані із сучасною літературою, ані з класикою, натомість у книгарнях — переклади Чехова, Достоевського, Пелевіна, Хармса.

Директор "Форуму Шотландія — Росія" Дженні Кар — людина толерантна і прихильна до України. Попри властиву британцям політкоректність, на сайті Форуму торік було розміщено матеріали, що висвітлювали обидві позиції в російсько-грузинській війні, хоч після того на адресу організації в Единбурзі надійшли скарги від Консульства РФ. Тому британці, розуміючи агресивний характер російської поведінки в зовнішній політиці й прагнучи тримати політичний баланс, добре усвідомлюють, хто має рацію в міжнародних конфліктах.

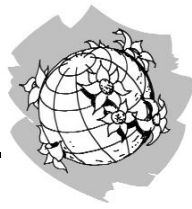
Пані Кар висловила інтерес до української культури; в нашій розмові ми зачепили і потребу представлення визначних творів новітньої української літератури на важному щорічному літературно-мистецькому фестивалі в Единбурзі, що відбувається в серпні. Я розповів, що Фестиваль "Марія" 2010 року буде присвячено А. Чехову, тому варто запросити когось із Шотландії, тим більше що "Три сестри" і "Чайка" й досі — окраса шотландського театру. Дженні висловила надію, що зможе встановити контакти з кількома українськими фондами, щоб знайти підтримку для реалізації спільних українсько-

шотландських проєктів у царині літератури (переклад сучасної української літератури в Шотландії).

Вразила зустріч із дивовижним шотландським композитором на ім'я Дмитро Морикіт. Хоч він і виріс у Шотландії, коріння роду Морикітів — на Івано-Франківщині. Дмитро — автор симфонії "Портрет зла", яку було взято для сценічної постановки. Це ораторія про Голодомор 1933 року як акт цілеспрямованого втручання сталінської влади з метою винищення українського населення (використано архівний матеріал для відеореєстру). Всі охочі мають змогу придбати диск, випущений 2008 року. Із Дмитром ми познайомилися на єдинбурзькому радіо, куди були запрошені, щоб розповісти про Україну. Перекладач Стівен Комарницький сказав, що Дмитро Морикіт — один із тих, на чий плечач тримається канал між Шотландією й Україною. Він розуміє, наскільки важливо мати підтримку для України, яка шукає своє motto і прагне повернути втрачені містки до європейського світу.

20 жовтня відбулося обговорення українських перекладів Женет Пейслі в галереї "Гендерсон". Її власниця Джуліет Гендерсон також має українське коріння: її батьки багато десятиліть тому виїхали з Одеси. На зустрічі були знані сучасні шотландські автори. Коло питань стосувалося техніки перекладу текстів Ж. Пейслі українською мовою (дві книжки "Соромітництво!" та "Чужий врожай"), перекладу Ю. Джугастрянської й автора цих рядків), специфіці вибору національної літератури для перекладу. Модерувала письменниця, редактор шотландського літературного часопису "Chapman" Джой Генрі. Одне з питань, що прозвучало на зустрічі, таке: сьогодні вкрай важливо створити Антологію новітньої української поезії та прози. У Шотландській поетичній бібліотеці можна було знайти Антологію сучасної української поезії, яку було підготовлено в Канаді 1987 року. Але ця Антологія має бути значно розширена і доповнена, тим більше, важливо знайти розумну межу для представлення літературного процесу і материкового, і в діаспорі. У цій бібліотеці можна знайти найсвіжіші іспанські, італійські, угорські, чеські, російські антології. Порожньо лише на українській полиці. Проте знайшов повне зібрання творів Т. Шевченка. Але проблема в тому, що немає перекладів українського поета, навіть перекладів Віри Річ і малярських робіт Шевченка, що в "Мистецтві" побачили світ кілька років тому.

Хочеться вірити, що наша література активніше просуватиметься європейськими шляхами, зокрема і до Шотландії. У цій ситуації важливо представити українську класику поряд із новітніми творами, бо неможливо вибудувати сучасну рецепцію без усвідомлення історичного розвитку літератури. Тому українське майбутнє на шотландській землі ще попереду.

Дмитро ЧИСТЯК
Іван РЯБЧІЙ

ПРЕКРАСНА НЕЗНАЙОМКА: БЕЛЬГІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Система управління в царині культури в Бельгії напрочуд гнучка. У двомовній країні існують два міністерства культури — французькомовної й нідерландськомовної спільнот (фламандська — діалект нідерландської, що відрізняється від неї лише звучанням, але не написанням). Кожне з міністерств поділене на департаменти, що відповідають за певні галузі — літературу, музику, живопис і т. ін. Департамент книги та літератури — місце, де зібрано чимало відомих письменників, літературознавців і перекладачів, орган, що відповідає не лише за підтримку французькомовної літератури Бельгії всередині країни, а й за її поширення в усіх кутках світу. Бельгія — колишня імперія, і хоч тут значно менше, ніж у сусідній Франції, зберігається імперська свідомість, бельгійці (байдуже, валлонці чи фламандці) прагнуть якомога більшого поширення своєї культури. І створюють для митців просто райські (особливо порівняно з українськими) умови.

Нам, українським перекладачам Дмитрові Чистяку й Іванові Рябчю, пощастило відвідати Європейський колегіум художнього перекладу в Сенефі — містечку за 40 кілометрів від Брюсселя. Усе сприяло плідній роботі й глибокому ознайомленню з бельгійською літературою. Із Бельгії ми повернулися з ідеями і проектами. Але чи знайдуться в Україні гідні видавці — це те питання...

Іван Рябчій: Мені важко дібрати слова, щоб описати те враження, яке справила на мене організація поширення бельгійської літератури всередині країни й за її межами, запроваджена міністерством французької спільноти Бельгії. Це саме те, чого зараз потребує Україна і чого не хочуть робити наші чиновники й літературні бонзи, взявши за відмовку міфічний брак коштів. Зібрати в одному місці перекладачів із більш ніж десятка країн світу, які перекладають твори французькомовних бельгійських авторів; створити для їхньої праці належні умови (цілодобовий Інтернет, бібліотека, оргтехніка, словники, а найголовніше — тиша й спокій); платити їм за цю працю, влаштовувати зустрічі з авторами, яких перекладають, з авторами, яких у міністерстві вважають цікавими; робити огляди книжкових новинок; урочисто вручати перекладачам чималі грошові премії — це, на мій погляд, велика і потрібна робота.

Доказ того, що система працює ефективно, — я. Для мене, людини, що раніше перекладала лише французьких авторів, перебування в Колежі стало одкровенням. Адже ми нічого не знаємо про бельгійську літературу! Нам відомі хіба Моріс Метерлінк та Еміль Верхарн (межа XIX—XX століть), Жорж Сіменон (середина XX ст.) і дуже модна нині у нас, але непопулярна в самій Бельгії Амелі Нотомб. Виявилося, що бельгійська література набагато цікавіша, розмаїтіша і жанрово, і стилістично. Думаю, детальніше про особливості бельгійської літератури може розповісти Дмитро Чистяк, який переклав українською драми Метерлінка, повість сучасного письменника Франсуа Емманюеля “Людське питання” та поезію живого класика бельгійської літератури Ліліан Вутерс.

Дмитро Чистяк: Бельгійська література — надзвичайно цікаве явище у французькомовному світі, позаяк лежить на перетині двох величезних культурних ареалів — латинських і германських культур. Вона уособлює синтез латинсько-картезіанського мистецтва аналітики та візіонерського фламандського духу, закладеного в творчості примітивістів, що вибухнуло згодом дивовижним розмаєм бельгійського символізму, до якого належать імена і всесвітньо відомі, і менш знані, але однаково цікаві. Звісно, цих авторів (Моріса Метерлінка, Еміля Верхарна, Шарля Ван Лерберга, Жоржа Роденбаха) треба представити українському читачеві.

Естетика символізму — це вершинне явище світової культури; символісти зуміли синтезувати літературу, музику, малярство в єдиному порухові до трансцендентної буття-сущого і виходу в чистий ефір думки і надсвідомого. Це містичне мистецтво, яке живиться із фламандської містики Майстра Екхартта, Яна Ван Рюйсбрука й інших візіонерів, яких, завдяки науковим публікаціям, тільки починає відкривати український читач.

Слід звернути увагу й на таке небуденне явище, як бельгійський сюрреалізм, феномен певною мірою відмінний від сюрреалізму французького. Тут культивують не стільки автоматичне письмо і давно відоме бельгійським символістам несвідоме, скільки виразні пошуки початку, яке перевершує людське і відновлює зв'язки із колективним несвідомим. Найвідоміші з-поміж бельгійських сюрреалістів — Поль Нуже, Крістіан Дотремонт, Марсель

Леконт. Малярство Рене Маґріта постає саме на цьому підґрунті. Маґріт, зрештою, і сам був досить цікавим письменником, а також теоретиком сюрреалізму.

Іван Рябчій: Самобутні явища — бельгійська фантастика і магічний реалізм. Певно, немає в Європі іншої літератури, де магічне й фантастичне відігравали б таку важливу роль. Казковою, незвичайною країною Бельгія постає передусім в очах сусідніх народів — скажімо французів. У творах Бальзака, Гюґо, де Нервала — це край, де з часів Давіда Тенірса і Якоба Йорданса життя не змінилося. Зрозуміло, що бельгійцям таке ставлення було не до вподоби. Але на той час (1830-ті) становлення бельгійської державності тільки починалося, тож серед головних завдань письменників було творення національного міфу. Такою солідною базою стала для Бельгії “Легенда про Уленшпігеля” Шарля де Костера. Відтоді майже все, що виходило з-під пера бельгійських авторів, було проиняте феєричними й фантазмагоричними мотивами; навіть натуралізм, що набув у Бельгії особливого розквіту в 1890—1900-х рр., тісно сплетений із фольклорною казковістю, часом із дохристиянським легендарно-міфологічним масивом (Жорж Екаут, Камій Лемоньє).

Дмитро Чистяк: Магічний реалізм, як слушно зазначив професор Лувенського університету Мішель Оттен, бере витoki із бельгійського символізму, позначеного міфологічним і фольклорним субстратами.

Візьмемо творчість одного з найбільших представників цього напрямку Франца Елленса. Він був послідовником і навіть (на початку

на якийсь цікаве явище в літературному сьогоденні.

Іван Рябчій: Справді, бельгійська література напрочуд жива. Вона не вироджується, як французька, до “письмацтва на масу”, не регресує, як українська, у гормональні спалахи-тексти. Цьогорічний лауреат премії ім. Віктора Россея (найпрестижнішої тутешньої літературної нагороди) Бернар Кіріні запам’ятався новелами у стилі Борхеса. Його “Хижацькі казки” виокремлюються простотою викладу, але водночас це цілісний твір, просто нашпигований загадками й символами.

Учасники Європейського колегіуму художнього перекладу

свого творчого шляху) епігоном Метерлінка. Згодом Елленс долучився до сюрреалістичного руху. У драмах і новелістиці Мішеля де Гельдероде нема розмежування між божественним і демонічним; усе це по той бік реальності. Саме та реальність є сущою порівняно з реальністю, в якій ми перебуваємо, і яка, зрештою, виступає реальністю оманливою.

Не можна не назвати ще імена Поля Віллемса і Гі Вааса. Творчість Віллемса — це вже не демонічний магічний реалізм Мішеля де Гельдероде, а те чудесне, казкове, що досі притаманне людині, — варто лишень поглянути на нього чистими очима, про що, до речі, писав Метерлінк.

Світ не вписується в казковість Віллемса з його “паннами садів”, із відлюдниками, що мешкають поруч із єдиноголами “сборами туманів”. Пафос його творчості завжди трагічний. Планую незабаром представити його українському читачеві. Однак хочеться вірити, що магічний реалізм ще здобудеться

Романи Жаклін Арпман і Анрі Бошо продовжують міфоаналітичний напрям у літературі. Під збільшувальне скло їхнього прискіпливого погляду потрапляють Едип і Антігона, Орlando і Сва, багато інших легендарних персоналій, яких ми звикли сприймати однобічно. Тут нам пропонують несподіваний, абсолютно протилежний підхід. У бельгійській літературі добре почувається жанр, майже відмерлий у нас, — соціально-психологічні романи. Саме до цього напрямку я б зарахував творчість Амелі Нотомб, хоч набагато цікавішим за неї письменником вважаю Жана-Люка Утерса, з яким довелося познайомитись особисто.

Дмитро Чистяк: Сучасна бельгійська література досить строката. Є письменники — як, скажімо, Анрі Бошо, — що в реінтерпретаціях античних міфів вдало культивують цілком класичне письмо. Твори Франсуа Емманюеля — постмодерні (згадаймо повість “Людське питання”, яку я мав утіху перекласти українською мовою). У романах і нове-

лах Каролін Лямарш музичність тексту переплітається з глибинним прочитанням людської психології. Жаклін Арпман іронічно й водночас надзвичайно лірично інтерпретує біблійну семантику; це вже письменниця картезіанського складу думки. Вона намагається підпорядкувати все розумовим операціям, переінтерпретувати за логічними схемами, часто доводячи їх до парадоксів. Ми не знайдемо в неї фламандської ліричності контакту з природою, трансцендентної сублімації; та попри це, її творчість — один із найвищих здобутків сучасної бельгійської літератури.

Треба згадати й бельгійську поезію, адже вона, на мій погляд, — найцікавіша в сучасному французькомовному світі. Це й Ліліан Вутерс із її глибинним переосмисленням давньоєгипетської історії (“Щоденник писаря”) та Паскалевої доктрини (“Паскалева записка”), і Верне Лямберзі з його величезним доробком (понад 40 поетичних збірок) — подекуди він поступає медіумом із сакральним світом. Це і ціла плеяда поетів забутих — наприклад, Рене Вербоом, письменник-сюрреаліст на межі із символізмом, який виштовпав просто по-рількеанськи на кордон світу сущого і світу потойбічного; або Рене Ванденскрік, який культивує пейзаж душі, або “Пори року” Франсуа Жакмена.

А ще ж є дивовижний фольклор, так удатно оброблений Максом Ельскампом чи Морісом Каремом, або іронічне автоматичне письмо Поля Нуже, угруповання “Кобра” та групи Ено, пісенна одіссея Жака Бреля...

Іван Рябчій: Також Жак Ізоар, Вільям Кліф, Колет Ніс-Мазюр, Карел Ложіст... Перелічувати можна довго, та хоч повернутися до того, з чого ми починали, — до інфраструктури.

Звісно, гуманітарна криза — явище всесвітнє; стати маклером чи футболістом вигідніше, ніж писати книжки, не дбаючи про те, як тебе сприйматиме читач, а більше про те, наскільки доцільним буде твій твір з погляду художності й розвитку літератури.

У європейських країнах правлячі еліти переважно усвідомлюють просту істину: націю, державу творять саме митці. Якщо митці не задоволені ладом, що існує, хоч скільки їх душі, однаково рано чи пізно прорве “там, де тонко” — і система завалиться. Так було в Україні: у 1920—30-ті опозиційну владу (чи таку, що вже майже “дотумкала” правди) інтелігенцію було винищено, але однаково за півстоліття нові покоління свідомої еліти розхитали, здавалося б, монолітний лад і призвели до його краху. Те само відбувається і тепер: що менше справедливості в українській державі, то менше задоволені системою митці, то більша вірогідність сумного кінця нинішнього ладу.

Дмитро Чистяк: Європейські держави — а з ними й Росія — прагнучи побудувати імперії як не географічні, то гуманітарно-економічні (а такі існують і досі у вигляді ЄвразЕС, Британського союзу, Франкофонії, ОПЕК), завжди добре усвідомлювали роль митців як “володарів душ” і створювали для них належні умови. Але цей рецепт придатний не лише для великих імперій, а й для маленьких держав, що прагнуть зберегти незалежність та ідентичність. Шлях до цього — тільки через піклування про власну культуру та її персоналії.

Іван Рябчій: На жаль, в Україні цього досі не усвідомили...

“При майстрах якось легше. Вони — як Атланти. Держать небо на плечах. Тому і є висота”.
Ліна Костенко

ДУША ТИСЯЧОЛІТЬ СЕБЕ ШУКАЄ В СЛОВІ

У хаті письменника в с. Межиріч

Ліна ГНАТЮК
Фото автора

Коли їхали до Канева, і дорога, і ліси та поля, що розкинулися обабіч, і села були оповиті густим туманом. І пригадалися рядки Ліни Костенко:

*За ланом лан, за ланом лан і лан,
За Чорним Шляхом,
за Великим Лугом,
вони уже в тумані — як туман —
усі вже йдуть за часом,
як за плугом.*

Ми, суцї, часто блукаємо в туманах печалі й нерішучості, вагань і розмірковувань, непевностей і складнощів. І так тяжко, що відходять у туман вічності ті, які десятиліттями невтомно ходили за плугом, орали ниву національного буття, засївали перелоги найдобрішим зерном добра і мудрості, щедро ділилися з усіма своїми набутками, не претендуючи на всенародне визнання і громозвукі титули. Таким скромним, роботящим і сповна відданим його величності Слову був перекладач Євген Попович. Саме завдяки його перекладам з німецької українські читачі знайомляться з творами Г. Беля, Е. М. Ремарка, Г. Е. Лессінга, Т. Манна, Г. Гессе, Е. Т. А. Гофмана, Й. Рота, М. Фріша, М. Вальтера, Й. Мосдорфа, В. Гете, Г. Гейне та багатьох інших німецьких, австрійських і швейцарських письменників, філософів. Перу майстра належать також переклади з німецької “Щоденників” О. Кобилянської. “Душа тисячоліть себе шукає в слові”, — ці рядки Ліни Костенко дуже добре характеризують працю видатного перекладача

Два роки тому, у червні 2007-го, Євген Попович відійшов у вічність, але вдячні люди з Канівщини пам’ятають визначного земляка. І відкриття меморіальної дошки на корпусі Канівського училища культури і мистецтв (колишнього педучили-

ща), випускником якого був Євген Попович, стало помітною подією не лише для викладачів і учнів цього навчального закладу, а й громадськості всього міста. Квітами, щирими словами шани і вдячності вітали канівці дружину Євгена Поповича, відому перекладачку Ольгу Сенюк і видатну українську поетесу, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Ліну Костенко, народного артиста України, Шевченківського лауреата Леоніда Мужука, інших гостей з Києва і Черкас. Директор училища Віктор Тихо-

мир, заступник Канівського міського голови Валентина Пуляєва говорили на мітингу про те, як важливо у цьому місті, освяченому іменем великого Шевченка, не забувати тих, хто продовжив Тарасову справу незрадливо, совісного служіння рідному народові, хто прагнув зробити рідну землю квітучішою, життя людей — світлішим. Саме таким був і залишиться в пам’яті багатьох Євген Попович. Віриться, що його творчість стане благодатним матеріалом для наукових досліджень, а наступного року, коли відзначатимемо 80-річчя з дня народження письменника, це ім’я поповнить когорту Почесних громадян міста Канева.

Ольга Сенюк подякувала канівцям за шану до творчості Євгена Поповича, побажала талановитій молоді успіхів у творчості.

Затамувавши подих, учасники мітингу, особливо ж молодь, слухали Ліну Костенко. “На батьківщині Андерсена свято оберігають ті місця, де ступала нога видатного письменника, окреслюють його сліди. Ця дошка — особливий вид пам’яті. Вона не зітреться, буде доти, доки стоїть училище, а училище буде, доки стоїть Канів, а Канів буде

вічно, адже це особливе місто. Не віриться, що вже нема Євгена. Але він є. Я дивлюсь на цю дорогу, заплющую очі і думаю: “Ми ідемо до Євгена, в його Межиріч”. Коли ми приїхали, один чоловік запитав, звідки я знаю Поповича. Я тут не випадково, не з ввічливості. Євген — це найбільший друг мого життя. Поряднішу, інтелігентнішу людину, як Євген, важко уявити.

Хто читав Гессе, там є розділ віршів; то мій переклад, так хотів Євген. Не знаю німецької. Євген зробив підрядники, і я переклала. То була для мене велика честь і довіра. Ця дружба з Євгеном починалася з нашої професії, а пройшла через усе життя. Ліс мене навчили любити Євген з Ольгою. І збирати гриби теж. Ольга — скандинавіст, вона розповідала, що мед поезії гномики збирають у лісах. І ми збирали мед поезії в цих лісах.

Що таке перекладацька справа? Світова культура — це високовольтна лінія духу. І Попович був її ретранслятором. Без його перекладів ми не уявляємо літератури. Грандіозна працездатність, велике знання мови, дивовижний талант — це все Попович.

Коли він відпливав у човні на той світ, у тому човні відпливав цілий материк української культури, історії. Він був подвижником. Він дуже любив канівську землю. І я вам вдячна за те, що ця земля любить і пам’ятає його”.

У бібліотеці училища — книжкова виставка, присвячена життю і творчості Євгена Поповича. Ольга Дмитрівна передала сюди 200 томів з родинної бібліотеки, тому шанувальники літератури мають змогу ознайомитися з багатьма цінними виданнями.

Тут, у книгозбірні, відбулася цікава розмова Ліни Костенко з читачами — бібліотекарями, студентами, викладачами, журналістами. Питання були різноманітними: над чим зараз працює поетеса? Коли вийдуть її нові книжки? Чому не дає інтерв’ю? А не проводити творчих вечорів? За кого голосуватиме на виборах? І Ліна Василівна на останнє відповіла так: “Хочеться, щоб прийшов хтось сильний і незалежний. Обрати б Президентом Віталія Кличка, щоб він їх усіх послав у нокаут”.

Разом з Ольгою Дмитрівною, родичами письменника Ліна Костенко поїхала в рідне село Євгена Поповича Межиріч, що неподалік Канева. Для неї близький сад на родинному обійсті, де вона знає кожне дерево, кожен кущ троянд і хризантем. А за городом — ліс. Усе тут дихає красою, поезією. А повітря настояне пахощами грибів, квітів, трав, опалого листя.

А неподалік у селі садиба брата Євгена Поповича, пана Миколи. Разом із сином Олексю вони запросили нас до старого саду. Ніколи не бачила таких крилатих, дуплавих яблунь. Їхня кора нагадувала руки спрацьованих сільських жінок. Ліна Василівна почувається у товаристві цих дерев, як між рідними людьми. Вона згадувала, якими смачними яблуками пригощав її сад, що пам’ятає ще знаменитих Симиренків, які бували тут. У саду ростуть яблуні й сливи їхніх сортів.

Ліна Василівна розкошує серед дерев, розуміє мову дощу, листя. Цікаво слухати, як вона говорить не лише з людьми, а й деревами. І як захоплено дивиться на жовтавий ліс, що неподалік, на пагорбах. А мені вчуваються знову її рядки:

*Цілую всі ліси. Спасибі скрипалю.
Він добре вам зіграв коліса
мою присутність.
Я дерево, я сніг, я все,
що я люблю.
І, може, це і є моя найвища
сутність.*

Ліна Костенко й Ольга Сенюк під час відкриття меморіальної дошки Євгенові Поповичу

Ірина КОВАЛЬ-ФУЧИЛО

Постать Пантелеймона Куліша (1819—1897), талановитого письменника-романтика, фольклориста, історіософа, літературного критика, публіциста і перекладача, організатора культурно-літературного процесу, патріота, для якого понад усе була доля України, віднедавна стала об’єктом прискіпливої уваги науковців. Так, 2007 року побачила світ ґрунтовна монографія Є. Нахліка “Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель” у двох томах. Перший том присвячено життєвому шляху творця, другий — світогляду і творчості письменника.

Того самого року в Острозі вийшла друком монографія Ж. Янковської “Фольклористична діяльність Пантелеймона Куліша”. 1998-го в Тернополі побачила світ монографія О. Вертія “Пантелеймон Куліш і народна творчість”.

Предметом розгляду львівського літературознавця і фольклориста Василя Івашківа стала творча спадщина П. Куліша 1840—47 років. У його монографії “Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша” — художня проза (оповідання, повість, романи), поема-епопея “Україна”, фольклорний збірник “Українские народные предания”, літе-

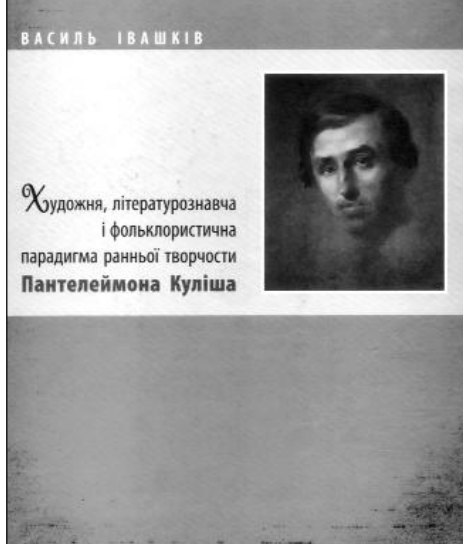
ЩЕ РАЗ ПРО КУЛІША

ратурно-критичні й аналітичні виступи, художні переклади російською мовою.

У ранній період П. Куліш розпочав роботу над “Чорною радою”. Прискіпливий кулішезнавець В. Івашків детально порівняв і проаналізував усі відомі (їх п’ять) ранні редакції роману. Цей твір не лише переконує в праві на існування нашої словесності як цілком самобутньої, а й вагомо впроваджує думку про європейський рівень такої літератури.

Чимало уваги в монографії присвячено розкриттю Куліша як фольклориста (підрозділ “Фольклористична діяльність Пантелеймона Куліша. “Українские народные предания”). Ця частина чи не найцінніша в книжці, оскільки написана на архівних матеріалах. Дослідження рукописних джерел надало можливість авторові проникнути в лабораторію Куліша-фольклориста, описати його маршрути, скласти уявлення про його роботу в польових умовах.

Уперше в сучасному кулішезнавстві розглянуто маловідому брошуру П. Куліша “Карманная книжка для помещиков, или Лучший, извлеченный из опыта способ управлять

имением” (1846) — своєрідний соціально-публіцистичний посібник, написаний від імені повітового лікаря Пермської губернії про

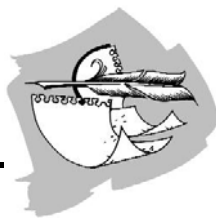
уявлення російських селян, поміщиків і чиновників.

Свої ідеологічні постулати Куліш блискуче розвинув в історико-публіцистичній праці “Повесть об украинском народе” (1846), яка стала логічним наслідком попередньої творчості, апогеєм його діяльності як політика. У цьому популярному історичному нарисі для учнів автор наголошував на ролі й значенні у творенні нашої історії всіх українців, а не певних діячів.

Розкриттю діяльності Пантелеймона Куліша допомагає листування письменника, використане в студії.

Монографія В. Івашківа — це ґрунтовне, всебічне, повне дослідження ранньої творчості П. Куліша. Книжка, крім основної частини (“Художня проза 1840—1846 років”) і “Фольклористика, історіософія, публіцистика, літературна критика та мемуаристика 1840—початку 1847 років”), містить список використаних джерел, іменний покажчик.

Побажаймо авторові не полишати розпочатої справи, а надати можливість науковій і зацікавленій громадї незабаром знову прочитати дослідження творчої спадщини Пантелеймона Куліша, а саме про період середини 1850—початку 1860 років, які можна вважати вершинними в доробку письменника.

Закінчення. Початок на стор. 1

“...У мене склалося враження, що на пошук свого коріння у вас звертають велику увагу, — заявила в одному з численних інтерв'ю відома французька письменниця, лауреат Гонкурівської премії Поль Констан. — Ви, українці, переживаєте період пошуків чи, радше, відвоювання своєї недавньої історії й історії давньої. На Заході ми вражені втратою ідентичності, втратою коріння. Виникає запитання: чи не відмовилися ми від себе, вступаючи до Європи?.. Боюся, що за умов тотальної глобалізації на нас чекають гострі кризи. Вважаю, що неможливо знищити ідентичність народу, неможливо знищити національний дух. Як на мене, найбільшим уособленням цієї ідентичності є, звичайно, мова. Нам набридло віддавати тонкощі наших рідних мов у жертву тому різновидові англійської мови, який використовує найпростіший запас слів із торговельною метою. Конче потрібно, щоб кожен беріг найважливіший вияв власної ідентичності — свою мову”.

Як мовиться, нам би такі турботи! А ось Михайло Коцюбинський писав до Івана Нечуя-Левицького 2 грудня 1904 року: “Старші письменники — учителі наші (ніде правди діти) більше прислухалися до живої народної мови, більш придивлялися до неї, ніж молодші, особливо ті, що одірвані од села, од народу і беруть за зразок не живу мову, а книжну, часто-густо покалічену та занечищену. Та в мене є надія, що наша літературна мова, як молоде вино, очиститься з часом од шумовиння, стане прозорою й міцною...” Хоч як шкода, та цей процес затягнувся аж до XXI століття.

Єдиним незамуленим, навіть очисним джерелом нашої мови залишається народна пісня, хоч її, як і за імперських часів, намагаються відтиснути на задвіркі нібито сучасної культури. Та вона, мабуть, уже невіддільна часові. Тому наче вчора написані рядки поета-засланця Павла Грабовського з його “З далекої півночі”: “Втіхо моя, пісне українська! Мов дотик зачарованої істоти, ти зміцняєш мої сили, кріпиш почування, викликаєш жаг добу життя, що таке огидне та безталанне... Велика, незрівнянна, певно, твоя сила, коли ти зачудувала Європу, перейшла нетрі Азії, прийнялася в Америці, а може, ще й по інших сторонах світу. Нехай що знають, те й галасують проти твого краю і народу питомого, —

ТРИУМФ РІДНОГО СЛОВА

твої найлютіші вороги не втечуть від казкових чарів твоєї мелодії, а, забувши про всякі силоміцтва, самі прагнуть до хору твоїх співаків-виконавців... І лунаєш ти серед Європи на славу рідної країни і того люду великострадного, в серці котрого побачила світ... Про Азію чи, певніше, Сибір і не казати: не знайдеш, здається, кутка, де б тебе не можна було почути, де б твої чудові, тиховійні звуки, то міцні, то тужливі, не сколихували повітря...”

Колимсь чи Обдорськ, Кара чи Сахалін — скрізь ти відмолоджуєш душу зболілим та зажуреним; бриниш, як спомин незабутнього, давнього, часом як єдина потіха, осолода на білому тяжкому світі. І де вже мені не доводилось бути, в таких місцях, що, здавалося, крук коти української не занесе туди, а глянть — летється мелодійна українська мова,

долітає, буцім з далекої сільської вулиці, українська пісня...”

На жаль, історичну роль української мови вивчено недостатньо. Це спробував започаткувати ще Іван Нечуй-Левицький. Та ентузіастів на цьому невдячному полі було небагато. Хоч російський історик українського походження Василь Ключевський і зауважував: “Якби Київ не зруйнували татари, то офіційною мовою держави була б не суміш церковнослов'янської та фінської мов, а староукраїнська, і Пушкін писав би цією мовою...”

Але: “Становище нашої мови не досягає такої високості, звідки б інші народи мусили широко користуватись її скарбами. Нічого й дивуватися цьому, бо письменники почали

прикладати своїх рук до рідного слова трохи більше сотні літ, тоді як у інших народів вони працюють більше тисячі. Та й то треба ще зазначити, що спершу бралися до того діла одинокі народолюбці, а решта, вихована в школах, куди рідна мова і близько не підпускалася, мала її за мову незграбну, мужичу, що до якогось часу мусила слугувати домашній потребі, а не задля широкої постаті освіти та науки. І тепер ще є чимало своїх-таки мудраків, що забувши, якого вони роду і плоду, нехтують своєю рідною мовою, пророкуючи їй короткий вік, доки прості люди просвітаються наукою й одкинуть тоді свою мову як нічменю, не занедають її, як ні на що не потрібну, — гірко зітхав Панас Мирний, сподіваючись на глибоку духовну стійкість народу. — Такі речі давно вже ми чуємо. Та не зупинили вони любові до рід-

ного слова справжніх народолюбців, не затлумили їм віри у будущину своєї мови.

...Число отих народолюбців-письменників, не дивлячись на всякі утиски та пророкування своїх і чужих мудраків, все більше та більше зростає; праці їх все ширшу постать займають, і ми тепер бачимо, що й інші народи починають цікавитись творами наших видатніших письменників і перекладають їх на свою мову...”

А щоб наші мудраки знали, що таке “рідна мова”, то ми мусимо отут подати переклад невеличкого... та безмірно глибокого... твору великого письменника братнього нам народу Тургенева, який ось що сказав про рідну мову: “У часи зневіри, в годину важких думок про долю свого рідного краю — ти одна моя підпора і запомога, о, велика, могутня, правдива та вільна рідна мова! Якби не було тебе, то як не впасти в розпуку, бачачи усе те, що коїться дома?... Та як його і не доняти віри, щоб таку мову не було дано великому народові!” (Панас Мирний. Рідна мова. Тв., т. 5).

Зрештою, учімося в усіх, зокрема і в Росії, дбати про рідну державну мову. Сьогодні статус російської мови сформульовано так: “У системі освіти російська мова посідає особливе місце: в різних геополітичних, етнічних і соціолінгвістичних умовах виступає як рідна мова російського народу, як державна мова Російської Федерації, як мова міжетнічного спілкування”. І жодного натяку на якусь двомовність чи й багатомовність федеративної держави! Хочеш бути громадянином РФ — учи її мову. Тож вивчаймо так само державну українську мову і ми, громадяни України!

Леонід ПАСТУШЕНКО

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ В МОСКВІ

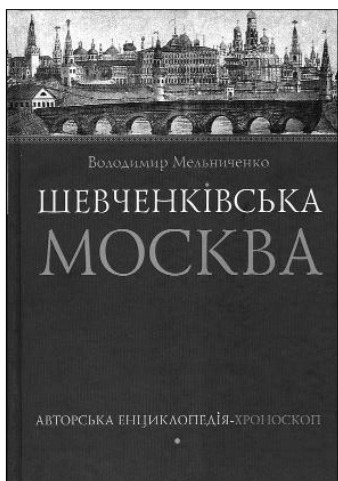
Юрій БЕЗКРОВНИЙ

У Культурному центрі України в Москві відбулася презентація авторської енциклопедії-хроноскопа “Шевченківська Москва” генерального директора Культурного центру України в Москві, доктора історичних наук, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка Володимира Мельниченка.

Шевченкознавчі студії посідають чільне місце в науковій та освітній роботі Культурного центру України, ставши справді новим словом у сучасному шевченкознавстві. Володимир Мельниченко багато років плідно працює над дослідженням перебування Тараса Шевченка в Москві, а на початку цього року його наукові розвідки увінчалися найвищою відзнакою — йому присуджено Національну премію ім. Тараса Шевченка. Він опрацював усі білі плями Шевченкової біографії стосовно його перебування в Москві. Як результат, у світ вийшли монографії “Тарас Шевченко і Михайло Грушевський на Старому Арбаті” (2006), “На славу нашої преславної України” (Тарас Шевченко і Осип Бодяньський) (2008) і “Тарас Шевченко: “Мій великий друг Щепкін” (2009).

“Енциклопедія-хроноскоп “Шевченківська Москва” могла народитися тільки після того, як вийшли попередні книжки, — сказав на презентації Володимир Мельниченко. — Це результат п'ятирічної роботи. Що глибше я занурювався в тему, то виразніше розумів її невичерпність, і водночас зростало бажання зафіксувати зроблене в енциклопедичному форматі. Потрібно було звести до купи величезну кількість матеріалів, аби людина могла спокійно орієнтуватися в Шевченківській Москві, маючи в руках лише одну книжку”. На думку автора, попри те, що Тарас Шевченко перебував у Москві лише кілька разів і недовго — п'ять візитів, загалом близько місяця, — цей відрізок біографії Кобзаря вкрай важливий, але досі йому не приділяли належної уваги.

Володимир Мельниченко з любов'ю розповідав про Шевченкове перебування в Москві, його дружбу з Осипом Бодяньським та Михайлом Щепкіним, його московські зустрічі та сприйняття московського життя середини XIX ст. Усе це він вирішив викласти

за допомогою незвичного жанру енциклопедії-хроноскопа, прагнучи історично пізнати Шевченківську Москву, побачити її очима самого Кобзаря. Це досягається й завдяки тому, що автор не дотримується традиційного принципу побудови енциклопедії — алфавітного, прагнучи через окремі події та наукову мозаїку створити цілісну історичну картину.

З виходом нової книжки автора привітав відомий московський українознавець, головний науковий співробітник Інституту світової літератури ім. М. Горького, доктор філологічних наук,

Шевченківський лауреат Юрій Барабаш: “Вихід цієї книжки — значуща подія в сучасному шевченкознавстві. Вона унікальна й обсягом охопленого матеріалу, і тим образом Кобзаря, який постає зі сторінок, й образом автора, який так само постає зі сторінок книжки... Читаючи її, запитуєш: хто її написав? Історик, учений, архівний працівник чи наш сучасник, чи письменник, який володіє живим словом і може сказати щось від себе, чи літературознавець, який коментує деякі нез'ясовані моменти в шевченкознавстві? Енциклопедія, як правило, пишуть протягом багатьох років цілі наукові колективи. Тобто автор цієї книжки — це людина-колектив

шевченкознавців, москвознавців, істориків, письменників. Я впевнений, що якби Володимир Юхимович не отримав Шевченківської премії за свою попередню книжку про Тараса Шевченка й Осипа Бодяньського, то він її отримав би за цю енциклопедію”.

Заступник директора Бібліотеки української літератури Москви, член Національної спілки письменників України та Спілки письменників Росії поет Віталій Крикуненко, привітавши автора з виходом енциклопедії “Шевченківська Москва”, зокрема сказав: “Ця книжка подієва для української культури, для Москви, для шевченкознавства... Ця енциклопедія — витвір, що поєднує кілька мистецтв. Хочу подякувати Вам, Володимире Юхимовичу, як пасічнику вулика, Культурного центру України, за те, що Ви щороку обдаровуєте нас плодами своєї праці”.

Автора сердечно привітали також завідувач відділу етноісторичних досліджень Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України, доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України Валерій Солдатенко, завідувач відділу історії Української революції 1917—1921 рр. Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук Руслан Пиріг, кандидат історичних наук, керівник Центру українських досліджень Інституту Європи РАН Віктор Мироненко, почесний голова Ради українських земляцтв Москви, постійний представник Луганської облдержадміністрації при уряді Мос-

кви Микола Челомбитко, секретар Спілки письменників Росії Володимир Середін.

На презентації був радник із консульських питань Посольства України в РФ Володимир Саєнко, голова Товариства української культури “Славутич”, доктор медичних наук Василь Антонів, заступник голови ТУК “Славутич”, доктор медичних наук Тарас Дудко, керівники й члени більшості українських земляцтв Москви та інших українських громадських організацій міста.

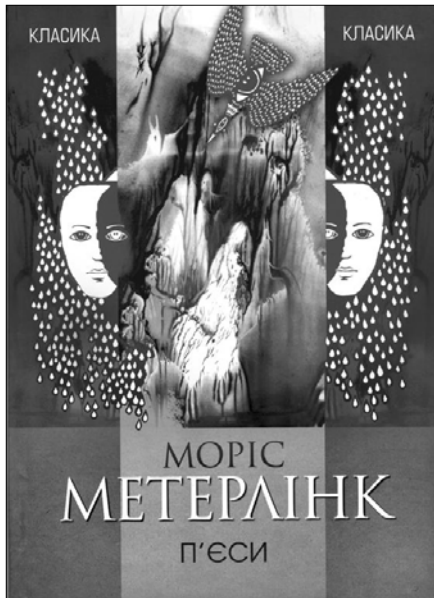
Енциклопедія-хроноскоп “Шевченківська Москва” — це вишукане довідкове видання. У передмові розглянуто українську присутність у Москві від зародження міста до Шевченківських днів.

Особливість цього енциклопедичного видання — те, що в ньому вміщено ґрунтовні статті, написані за дослідами Шевченковими письменниками згадками про Москву, московські події, враження й переживання. Вони й склали перший розділ книжки “Моє перебування в Москві”. Другий розділ — “Московські друзі” — присвячений приятелям Шевченка Михайлові Щепкіну й Осипу Бодяньському.

Характерною рисою енциклопедії є те, що більшість статей фактично визначені самим Шевченком, який назвав у московському контексті імена людей, події, вулиці й бульвари, будівлі, зафіксував свої візити та ін. Інформація про все це має нині величезний інтерес і зібрана в алфавітному порядку в третьому, найбільшому розділі “Гостинна Москва”.

“Перебування Тараса Шевченка в Москві стало вищим виявом української духовної присутності в російській Першопрестольній, присутності, на яку Москва була, здається, приречена з часу свого заснування”, — такими словами Володимир Мельниченко розпочинає свою енциклопедію-хроноскоп “Шевченківська Москва”.

— Ви, певне, мали міцну “кришу”, засновуючи видавництво наприкінці дев'яностих років, коли ще не осіла пилюка на руїнах могутніх “Дніпра”, “Радянського письменника”?

— Саме “криші” — ні в прямому, ні в переносному значенні — у нас не було. Була ідея. А починати довелося з найпростішого — пошуку приміщення.

— А чому така назва — “Пульсари”, ще й з уточненням “Університетське видавництво”?

— Усе від тієї самої ідеї. Пульсари — космічні об'єкти, що мають короткі періодичні імпульси випромінювань. А видавництво має “випромінювати” книжки, “заряджені” енергією добра, високої духовності, знань. Тому й “Університетське”.

— І Вам вдається поєднати високий задум з прозою нинішнього буття?

— Не завжди. Іноді друкуємо не те, що хотілося б. Та переважна більшість виданих нами книжок — це саме той продукт, що зміцнює інтелект, дає поживу розуму. 80 років тому в Харкові було запроваджено перший загальноукраїнський правопис, названий пізніше “скрипниківським”. За його нормами Григорій Голоскевич уклав “Правописний словник”, за що поплатився життям. Здавалося б, для будь-якої держави така дата — 80 років утвердження національного правопису — мала б стати великою подією культурного життя. На жаль, ні науковці, ні політики не скористалися цією подією для зміцнення національної ідеї, про яку вони люблять врядити згадувати. Ми перевидали цей Словник, бо вважаємо його з'яву в культурному обігу надзвичайно актуальною — досі не вчухають дискусії про сучасний український правопис. Правописна комісія, яка вже кілька років як “осьось відродиться”, звісно ж, базуватиме нову українську граматику на словнику Голоскевича, який зберіг кореневі, опорні елементи живої української лексики замість зафіксованої в “російсько-російських” словниках радянського періоду лексики, нещадно деформованої. У міру своїх можливостей розповсюджуємо цей словник разом з десятим його виданням, здійсненим діаспорою у Лондоні. Вже передали понад п'ятсот примірників Лізі українських меценатів, яка вручає їх переможцям мовних конкурсів.

— Вам би варто було провести відповідну акцію у східних областях, та й на півдні теж, у відповідь на цинічні білборди “Русский язык — ДА!”, що вигулюють на українських дорогах, як чортики з табакерки.

— Ви порушили дуже важливе питання. В Україні досі немає системи розповсюдження і реалізації

книжок. Зруйнована вона була швидко й професійно — розмели транспорт, складські приміщення, бібліотеки. Той час, коли в будь-якому районі, у найвіддаленішому селі можна було придбати книжку, згадаємо, як фантастику. Так само, як міф, звучить твердження про те, що в нашій країні — найактивніший читач. Чи знають сьгодні видавці, що таке тиражна комісія, чи згадає хтось про бланки замовлень? На відміну від російського бізнесу, який вклав величезні гроші в розбудову системи розповсюдження ро-

тепер віддає увесь свій час написанню документального роману-колажу “Не тільки про себе”. На фактологічному матеріалі він розкриває сутність комуністичної влади, її каральних органів, які калічили людські долі й душі. Це справжня історія другої половини ХХ століття. Чи може бути щось вагоміше в серії “Соціально значущих видань”, яку останні роки фінансував Державний комітет телебачення і радіомовлення? Однак підтримки Комітету трилогія не одержала. Тож автор, думаю, сповна відчув на собі любов уже сьогоденішніх патріотів (“ти, брате, любиш Русь, як хліб і кусень сала, а ж

оціною її, а культурологія і політика тут неподільні. І в мудрої авторки є мудрі відповіді на Ваше запитання “де ж вихід?” Велике щастя, коли книжка стає твоїм співрозмовником і порадником. Про “джерело знань” уже не кажу. Прочитайте книжку Богдана Гаврилішина “До ефективних суспільств. Дорогочази в майбутнє”. Шкода тільки, що нашим владцям ніколи читати, а то б чимало державних проблем не зав'язувались у вузол, як маємо нині. Цікаво, що в газеті “Українське слово” за 6 жовтня з'явилася стаття Юрія Бачи “Книга, яка мала б змінити Україну, якби Україна “вміла прочитати дій-

на, Юрій Ряст, Оксана Чубачівна, Володимир Ільїн, Олеся Мамчич, Володимир Бубир, Марія Гончаренко, Павло Усенко, Борислав Степанюк, Остап Тарнавський зі своїми унікальними перекладами.

Про родину Тарнавських з Канади — Марту, Остапа та Максима варто сказати окремо. Це силою обставин відчакнута гілка від дерева України. Але своїми інтелектуальними плодами родина намагалась і намагається прислужитися землякам — вона несе українство в Україну.

— А чи має видавництво інтерес до перекладної літератури?

— Наша серія “Бібліотека сучасної прози” майже наполовину складається з перекладних творів, переважно французьких авторів — Наталі Саррот, Мішель Бютор, Моріс Метерлінк, Франсуа Емманюель. А нещодавно видали цікавий твір сучасного іспанського письменника, психолога, журналіста і режисера Франсиско Гавілана “Усі ці нестерпні люди”.

Чимало перекладів вийшли також у серії “Християнські філософи”, згадати хоча б такі імена, як Габріель Марсель, Іньяс Лепп, Поль Рікер... Щойно одержали сигнальний примірник книжки відомого французького мораліста ХІІІ століття Жана де Лабрюєра “Характери”. Та переважають у наших планах роботи сучасних українських авторів — чи йдеться про наукові праці, чи про художню літературу. Щасливо склалося для нас відзначення ювілею Миколи Гоголя — ми видали його повість “Тарас Бульба” українською мовою з ілюстраціями, виконаними ще

1943 року на Колими колишнім в'язнем сталінських таборів Віктором Невінчанним. Унікальні роботи! І мали втіху, готуючи книжку “Остання загадка Гоголя” Миколи Босака, сучасного дослідника творчості видатного земляка.

— А можете визначити основні напрями діяльності Вашого видавництва?

— Перелік серій дає уявлення про наші напрями й пріоритети: “Історія і сучасність”, “Класика”, “Бібліотека Шевченківського комітету”, “Богословська думка”, “Новітній авторський підручник”, “Текстологія давніх і середніх віків”, уже згадувані серії “Християнські філософи” та “Бібліотека сучасної прози”, “Мовознавство”. Та найулюбленіше наше дитя — серія “Українці у світовій цивілізації”.

Ми хочемо послідовно й цілеспрямовано показувати читачеві велич і славу українців минулого, іноді змушених розбудовувати чужі держави, працювати на чужих теренах, прославляти наших земляків-сучасників. “Туга Віктора Цимбала” Богдана Гориня — про знаного у світах і забутого на Батьківщині художника-українця; “Спогади і кара” — щемка сповідь нашого земляка, всесвітньо відомого танцівника Сержа Лифаря; роман Василя Шевчука “Страсті за Миколаєм” — про геніального композитора Миколу Лисенку; дослідження-роздуми Валерія Шевчука “Пізнаний і непізнаний Сфінкс. Григорій Сковорода сучасними очима”, сповідь-репортаж Леоніда Каденюка “Місія — космос”. Мрію, щоб ця серія стала передплатною, як колись “Життя славетних”, і головне — щоб читачі захотіли її передплатувати.

— Від колективу редакції вітаємо Вас із ювілеєм. І хай енергія добра, якою насажені Ваші видання, примножується в наступні десятиліття.

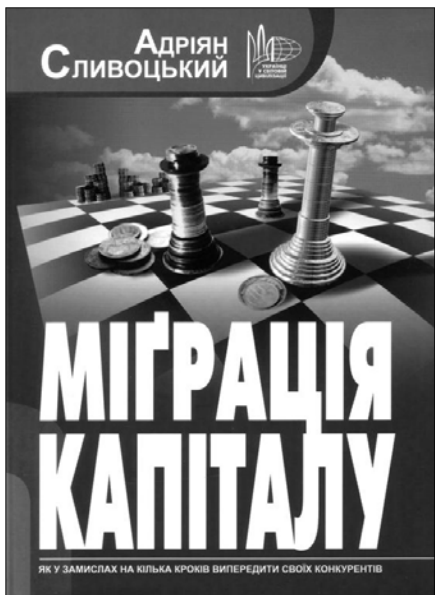

Лариса Копань

сійської книжки, російської преси, російського радіо й телебачення на теренах України, сама Україна дорозпродує будинки, де колись містилися книгарні, бібліотеки, або здає в оренду “старшому братові”. Маючи навіть найкращу ідею — актуальну, патріотичну, її не можна реалізувати в Україні нормальним, законним, технологічним шляхом, бо цей шлях зруйновано. З'явилася, було, тоненька ниточка, яка надавала можливість “витягти” якісь накладки, — закупівля книжок для бібліотек Міністерством культури і туризму. Та ось уже завершується 2009 рік, а про закупівлі — нічирк.

— Тож підпадає ентузіазм? Як казав поет: “Любовная лодка разбилась о быт”, а видавничий човен розбивається об фінансові рифи?

— Це ви точно визначаєте. Та є ще пісня про “гордий “Варяг”. Хоча суть не в “гордості”, а в тій самій ідеї: якщо можеш зробити щось корисне для нації — роби без фанфар і помпезності. Для мене приклад життя Богдана Гориня — громадянина і письменника. Колишній в'язень-шістдесятник, який пройшов тюрми й табори, виборюючи незалежність України,

МІФИ Й РИФИ

Десять років тому на книжкових розкладках з'явилися перші видання “Університетського видавництва Пульсари”. Народження нового видавничого колективу в часи всезагальної руйнації книгарень і бібліотек — явище не таке вже поширене в Україні, а тому викликає багато запитань: — навіщо братися за справу, яка може виявитися неприбутковою? Принаймні зараз, коли про державні замовлення поступово доводиться забувати, а про оптові закупівлі для поповнення бібліотек незручно й згадувати. Правда, щойно оприлюднено намір уряду збільшити зарплати бібліотекарям, а там, може, з'являться кошти й на закупівлю основного видавничого товару — її величності КНИЖКИ. Отже, живемо сподіваннями?

Кореспондент тижневика “Слово Просвіти” зустрівся з директором “Університетського видавництва ПУЛЬСАРИ”, письменницею Ларисою КОПАНЬ.

гавкаю раз в раз, щоби вона не спала” і, завершуючи свою велику працю, має ще шукати гроші на її видання. Ось вам і рифи.

— То Ви вважаєте, що видавничу справу має взяти на себе держава?

— Зовсім ні. Фінансувати слід важливі, вагомі, чи, як Комітет визначав у минулі роки, “соціально значущі” видання. Усі інші книжки видавництво продукує самотужки — або за власний кошт, або за спонсорський. Держава ж фінансово підтримує бібліотеки, а вони вже обирають високоякісний товар — оце і є ринок. Тільки ж бібліотекам, які ще вціліли, зараз потрібні “кисневі маски”... Та й книжки дедалі дорожчають. Малі накладки — дорогі книжки. За всіма ознаками, період свідомого знищення української культури ще не закінчився.

— А коли ж закінчиться?

— Я не Ванга. Але сповідаю, що: “Книга, як і хліб, має бути в кожній сім'ї”. Мене щодня переконує реклама і телебачення, що справжній патріот той, хто потроєні п'є пиво й горілочку. Чий голос чутніший — видавничий, помножений на п'ятсот чи тисячу примірників хай наймудрішої книжки, чи телевізійний, який щовечора бадьор закликає мільйони телеглядачів до пивного патріотизму?

— Де ж вихід?

— Це вже політична тема. А я говорю про справи видавничі. Хоч їх важко відокремити. Бо до якого жанру належить виданий цього року великий том Оксани Пахльовської “Ave, Europa!”? Хоч як

сність...” Це — про книжку Оксани Пахльовської, і цитата звідти ж.

— То Ви більше любляете публіцистів, науковців?

— Е, не кажіть. Хіба один з найвидатніших прозаїків-сучасників не вразив читача своїми “Думками нарозхрист”? А “Князь тьми” Бориса Олійника? Та від того, що вони прихилилися до публіцистики, значення їхньої прози й поезії не зменшило. Мистецтво для людини, як повітря — нічим не замінити.

А дощ іде, і час проходить теж, і падолист, і депутатська сесія. А ти стоїш, своїй черги ждеш до тих дверей, за котрими — Поезія.

Це — Ірина Жиленко. Якою радістю була робота над виданням її книжки “Евангеліє від ластівки” в серії “Бібліотека Шевченківського комітету”! Сподіваюся, що таку саму насолоду від її Слова мають і читачі.

До речі, поетична серія представлена в нас авторами різних стилів, напрямів, вікових груп. Це Василь Симоненко і Ганна Чубач, Сергій Цушко і Катерина Калитко, Юрій Сегеда, Катерина Єгорушкі-

НАТХНЕНИМИ ОЧИМА ЧЕБРЕЦЮ

Василь ГЛАГОЛЮК,
голова Коломийського
міськрайонного об'єднання
ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка,
заслужений працівник освіти
України, член НСЖУ

Повнозвучна, багатотемна книжка “Варта траВ” складається з восьми збірок. Явищем у літературі критика назвала книжку сонетів “ЖалоколаЖ”. 2008 року її було висунуто на здобуття Шевченківської премії. Поет і мовознавець Олекса Різниченко, досліджуючи унікальний сонетний доробок, сказав, що “Василь Рябий — першотворець малого вінка сонетів. А коли пірнув у його новотвори, то погодився, що маємо справу зі справжнім майстром, який глибоко й оригінально мислить” (журнал “Перевал”, ч. 3, 2007). Критик і літературознавець Петро Сорока писав про цю книжку: “Складна і велична симфонія від Василя Рябого — 333 сонети у 30 вінках з паліндромною назвою “ЖалоколаЖ”. Гра зі словами і звуками — змішування, зустрічання, зрощування, злиття, що відкриває незглибимі таємниці мови. Право, куплене Любов’ю” (“Молитва і Всевишнього просив до серця притулити дивослово”), що дає змогу пролити таку зливу самоціттів, відкрити нові кольори, грані та якості слова” (з книжки “Перед незримим вітарем”, 2008).

Особлива книжка “Віно коконів”, яка складається з десяти збірок.

Назву “Віно коконів” Василь Рябий взяв не випадково. У післямові він говорить про Метафору, яка його знала раніше, ніж він її. Поет, бажаючи відкрити таїну, пояснює свою позицію: “Напевно, моя музика насправді веснянкувата з народження, і веснянок в неї стільки, що вона, на щастя, натхненна перебігом кольорів, не запліщує очей на біле і чорне, обирає Красу, навпроти якої стоїть Цінізм”.

У збірці “Розігрита дзиґа” можна прочитати вибрані вірші, якими автор означає себе і світ, природу як одне ціле в біоритмі життя. Тут вміщено і кілька сонетних вінків, низки паліндромів, мініатюр. Поет прагне філософськи осмислити взаємозв’язок радості й печалі в земному часі та просторі, зробити належний висновок про цінності життя: “Весь світ пропахлий полином, // і зоряна чиясь хвилинка // згорнулася в макове зерно // чи у пшеничну насінину”.

І справді, якщо погортати майже триста сторінок книжки, вдмуваючись у поетичні рядки, можна переконатися, що автор не лише бачить боротьбу білого й чорного, а й відстоєє світло, без якого нема життя. Збірка “Розхристана ватра” починається віршем:

*Із роси розгоряється
день
і зникає нічна
синя сажа.*

*Слава Богу, що мальва цвіте
і ніхто їй нічого не каже.*

*І не треба летіти ніде,
щоб від щастя свого трепетати,
поки мальва з росою цвіте
і до неї прив’язана хата.*

Автор, виражаючи себе, мислить у лірично-філософському ключі, однак не омиває й гострих кутів життя-буття. Словом, він прагне не так вплинути на соціальні обставини, як дати спокій розбурханим думкам від незлагоди у світі, щоб зберегти потяг до пошуку Істини, потребу в Гармонії, у тиші Краси.

Гортаємо збірку верлібрів “Зарінок чебрецю”, яка починається

Василь Рябий із Коломиї — просвітянин, журналіст, засновник літературного товариства, куратор молодіжної літстудії імені Т. Мельничука, ведучий літературної рубрики в газеті “Коломийський вісник”, автор багатьох книжок поезій, зокрема, “Варта траВ” (2004), “ЖалоколаЖ” (2006), “Віно коконів” (2008). Останні дві побачили світ завдяки видавцеві Ігорю Третяку за сприяння шанувальника красного слова коломиїця Федора Хільчука. Своє плече тут підставила і “Просвіта”, підтримуючи автора, популяризуючи його творчість: у Видавничому центрі “Просвіта” вийшли його збірки поезій “Постріл горіха” (1994), “Зіниця на крилі метелика” (1997), “Ловіння снів” (2001).

віршем, що характеризує морально-естетичну концепцію автора: “Живеш і не задумуєшся, що тобі невтомний Ангел стелить пір’ячко в мить падіння, відчиняє храм Одкровення, в якому вірять думка думці, не існує зрада молитви... В огульному натовпі, породженому незлагодою зі світом, триває безперервне спасіння любові — даромове прихилання неба”.

Збірка “Жорноарії” філософська. Це помітно з назв творів: “Функції вихроліній”, “Обчислення тьми”, “Долання гори, якої нема”, “Система дозволів” та ін. Тут виявляються алогізми, які сприяють творенню поетичних образів. Наприклад, частина з триптиха “Чорні переходи”: “Річ не в тім, що темні стежки золоті, а об тім, що окрадений нещирістю дім. Безупинно з реальності в реальність Всевидюща Зіниця міряє переступ на вазі”.

У певному філософському настрої написані мініатюри в збірці “Скрізь”. Автор наче розклав на по-

ма, любити свій край. Процитую уривок з вірша “Квітоліто”, де рясно неологізмів, які сприяють творенню поетичних образів: “літо літять //трава травичить //ромашка ромашить //стежка стежинить //річка річить //жайвір жайворить //а сонце сонцює”.

У збірці “Віно коконів” читач знайде паліндроми, або вірші-раки, поєднані такою поетичною фігурою як логогриф (коли додаються, нарощуються чи утинаються складі слова). Привертають увагу зорові поезії, виворнені графікою зі спорідненими текстами. Це новий жанр, що розвивається в Україні, й Василь Рябий — один із яскравих його рушій, єдиний, хто творить цю форму на Прикарпатті, Закарпатті та Буковині. Паліндром за свідчує гнучкість, сховані резерви нашої мови:

*літо тіл
кущі щук
вінами лиманів
і ті в цвітї
а ті лини не міф — іменини літа*

Книжка “Віно коконів” містить багато пізнавально-художньої інформації про світ і людину. Кожна зі збірок засвідчує оригінальність і невідповідність у складі однієї книжки. Такий підхід до формування видання зручний для читача, який має простір для порівняльної

ма, любити свій край. Процитую уривок з вірша “Квітоліто”, де рясно неологізмів, які сприяють творенню поетичних образів: “літо літять //трава травичить //ромашка ромашить //стежка стежинить //річка річить //жайвір жайворить //а сонце сонцює”.

Кризь очі набринів.
Веде вузька стежинка
через жито
до річки і гори,
де сонцескарб.
Моя сльоза торкається
до літа
травою, маком,
лусканням кульбаб.
Викликає болючі роздуми про життя та природу збірка “Мешканець краплини дощу”. Тут вміщені драматичні етюди “Рослинний пан”, “Мінливість барв”, поєми “Падіння насіння”, “Мешканець краплини дощу”, “Квітка, яку не покидають”, “Мить піску”. Вражає цикл поезій пам’яті матері “Сниться мама на горі”. Тому справжнім поетом можна вважати того, хто опоемував найдорожчу людину, присвятив їй найкращі рядки. Хіба можна без хвилювання сприймати такий верлібр: “У день, коли вишні // збираються розквітати, // щедро цноту роздаючи вітрам, — // прокинулася в мені травинка // і заспівала рідною мовою. // Що я тоді розумів, малий, // навіть не знав, // що то травинка України. // ...Заспівала в мені тонко, // розбудила думку — // капнула перша сльоза // з віконцем у даль, // з мамою в ньому...”

лички, взявши нетипові заголовки до циклів: “Над”, “Тут”, “Хто”, “Між”, “Без”, “Щоб” та ін. Тобто маємо низку думок, поглядів та їхніх нюансів, які розповідають про що ми начебто бачимо, чуємо, відчуваємо, але не здогадуємося про це.

*живеш — а хоч би
зачепився за щось
оком чи серцем
хіба то життя
як нічого не болить*

Значною мірою філософська збірка “Зашпори”. Тільки це філософія іншого зрізу, з перевагою буденної логіки. Це поетичні штрихи, мініатюри, образки, етюди про ліричного героя і світ пристрастей, пригоди самого автора, біографі-

ма, любити свій край. Процитую уривок з вірша “Квітоліто”, де рясно неологізмів, які сприяють творенню поетичних образів: “літо літять //трава травичить //ромашка ромашить //стежка стежинить //річка річить //жайвір жайворить //а сонце сонцює”.

У збірці “Віно коконів” читач знайде паліндроми, або вірші-раки, поєднані такою поетичною фігурою як логогриф (коли додаються, нарощуються чи утинаються складі слова). Привертають увагу зорові поезії, виворнені графікою зі спорідненими текстами. Це новий жанр, що розвивається в Україні, й Василь Рябий — один із яскравих його рушій, єдиний, хто творить цю форму на Прикарпатті, Закарпатті та Буковині. Паліндром за свідчує гнучкість, сховані резерви нашої мови:

*літо тіл
кущі щук
вінами лиманів
і ті в цвітї
а ті лини не міф — іменини літа*

Книжка “Віно коконів” містить багато пізнавально-художньої інформації про світ і людину. Кожна зі збірок засвідчує оригінальність і невідповідність у складі однієї книжки. Такий підхід до формування видання зручний для читача, який має простір для порівняльної

характеристики, пізнання творчості поета.

Це велика праця коломиїця. Вона заслуговує глибокого дослідження літературознавців і критиків. І давно слід осягти весь творчий доробок поета, ліричний герой якого відкриває душу: “В океані чебрецевого цвітіння //ніхто не викрав //з мого погляду світло //і я набуваюся на світі //очима чебрецю”.

У сучасній поезії, помітила Шевченківський лауреат Ірина Жиленко, Василь Рябий має неповторний, “м’який, українсько-рідний і своєрідний тембр голосу”. Шевченківський лауреат Петро Перебийніс зауважив, що “Василь Рябий — неперевершений новатор не тільки за формою, а й за змістом. Він, як ніхто інший, виявляє тут виняткову цільність. У нього своя архітектура. З міцною кладкою. З ажурною колонадою. Радує око і серце філігранне плетиво веселкових вінків поета. Причому не тільки сонетарних. Як ось новонайдений вірш-вінок...” (“Космічний рябосвіт”, “Літературна Україна”, 9 квітня 2009):

*Я світлим доторком ліпив
що уявив, коли світився
і з погляду єдиного любив,
і з ока в око*

*блиском перелився.
Крило безсонної жар-птиці
і випестив, і виніжив, пізнав,
бо ненароком задивився
яка у нього далина.*

*І зрячий пензель мій сліпий
побачив ніч і недобачив,
і я йому порадив: жий,
поки, щасливий, не заплачеш.
Заснув, мов ангел, на мізинці
під колісковий метроном.
І пахне медофарба, як живиця,
якою заспокоїв полотно.
Я світлим доторком ліпив
крило безсонної жар-птиці.
І зрячий пензель мій сліпий
заснув, мов ангел, на мізинці.*

А ось яку дав оцінку творчості Василя Рябого академік, Герой України Іван Дзюба: “Це не те, що можна швидко проігнорувати очима. Це справжня поезія”.

КРИЗЬ МАГІЮ ПІСЕНЬ

Ніна ТКАЧЕНКО,
член НСПУ,
м. Прилуки Чернігівської обл.

Максим Рильський сказав, що кожна людина — якоюсь мірою поет, бо “живе поезія у мові, у гніві, в посмішці, в любові... у праці, в радощі зусиль, вона — повітря, хліб і сіль”. То чи дивно, що хтось із нас не тільки віршує, а збирає написане й, оформивши його книжкою, довіряє свої відчуття й почуття іншим.

Тетяна Яра, прославши читачеві власну “Стежину” (Київ: “Сталь”, 2009), пройшла нею “Кризь сніва, сурми, сльози Батьківщини”, “Кризь шал чуттів”, “Кризь магію пісень” та “Кризь герць думок і уночі і вдень”. Саме такі назви мають чотири розділи поетичної збірки. Напевне, в авторки вона дебютна. Але про це жодного слова. До речі, хотілося б просто знати хоч щось про поетеусу й бачити її очі. А втім, Тетяна Яра — людина обдарована різнобічно. Художнє виконання “Стежини” — теж вияв її таланту.

Авторка стривожена: покинула у Чорнобильській зоні отча оселя (“Хатонько незабутня, сердешня”, “Аве, мій рідний нездолений краю”), втрата духовної рівноваги (“Мій духовний сад не захищено”, “Гвалтують душі”), “Нести найважче власну порожнечу”, вболівання за майбутнє України й українців (“За-

туманились зорі досвітні”, “Із небуття у небуття”, “В потойбічній свободі”) — все це вихлюпується на сторінки збірки і не залишає й сліду від інертності чи байдужості читача. І вже несила відірватися від того життя, яким сповнена книжка:

*Дві природи,
дві суті, дві радості,
А дорога життєва одна.
Або таке:
Все густіше туман,
все щільніше
мене огортає,
Кольори в пелені, ось імлі вже
не видно й тебе...*

Але в світлиці серця Тетяни Ярої багато сонця. Трепетне, беззахисне і надто чуле, воно випромінює нерозгублену любов до землі й неба, до дерев і птахів. Поетичні рядки дихають спогадами і мріями, близькими й далекими дорогами, які присудила доля.

Збірка, щоправда, не завжди рівна. Є небажані вибої (переказ замість образів), дуже приблизні рими. А поруч — щирість емоцій, напруга думки, багатощарове відчуття часу і простору. Під пильним Оком неба!

Що побажати поетесі? Писати! Набувати досвіду. “Втрясати” рядки, жертвуючи окремими заради стилістичної суті. А суть незмінна — пошук Істини.

Тож щастя Вам, незнайома Тетяно Яро! Хай Ваша поетична птаха літає високо і вільно!

ГОЛУБИ У ЦАРСТВІ КОТА

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

ІЗ МРІЄЮ ПРО ТИТУЛ “МІС-ГОЛУБКА”

— Якби проводили конкурс “Міс-голубка”, то своїх голубок я обов’язково виставив би на подіум, — стверджує Сергій Кот. — Вони неодмінно були б серед претендентів на перемогу. Шаную тих, кого називають голубоводами, бо в них по-справжньому виявляється любов до живої природи. А ще більше мені до душі ті голубоводи, котрі займаються декоративними пташками, бо вони не просто люблять пташок, а воістину плекають красу.

Моє захоплення голубами почалося зі звичайних “сизаків”, із дідового голуб’ятника. Потім тхось із рідні на іменини подарував декоративного голуба. Мовляв, такого красеня у тебе ще немає. Це й стало початком подальшої колекції. Нині ж у мене понад сотня декоративних голубів. Вожу їх на виставки, обмінююся пташками з іншими колекціонерами, продаю заради того, щоб поповнити колекцію представниками нових видів. Ціна однієї пташки може коливатися від ста гривень до ста доларів — залежно від родоводу, рідкісності й, звичайно, пишності.

Сергій Кот із села Привільне Дубенського району пристрасну любов до голубів перейняв від діда Марка. Сергій перевершив попередника, у його живої колекції — вже понад сотня крилатих красенів і не звичайних, а декоративних, яких розводять заради пишної краси.

Є ПАРА — БУДЕ ПОТОМСТВО

Усі голуби в голуб’ятнику Сергія Кота попаровані. Як стверджує природолюб, він створює пташкам сімейний затишок. І в цьому затишку раз по раз з’являється потомство.

— На відміну від поштових голубів, яких слід утримувати тільки в розплідниках, щодня на кілька годин випускати на прогулянку і часто тренувати в польоті, — продовжує розповідь Сергій Кот, — декоративних голубів, як правило, утримують у вольєрах і рідко випускають на волю. Це можна пояснити тим, що ці голуби менше за інших потребують великих приміщень, вони неохоче літають і добре розмножуються навіть у кімнатному вольєрі.

Серед декоративних голубів

Сергій Кот і його сини Станіслав і Костянтин, які допомагають батькові, не виокремлюють улюбленців, кажучи, що кожна пташка приваблива по-своєму. І все-таки пропонують відвідувачам виставок звернути увагу на павичевих голубів і на бантастих. Назву вони отримали через те, що пір’я на грудях утворює своєрідний бант.

Привабливі й трубочаті голуби. Ці пташки мають різноманітне забарвлення: сизе, чорне, кавове тощо. Для них характерне видозмінене оперення хвоста зі збільшеною кількістю керового пір’я, яке розміщене “трубою вгору”. Походжаючи за голубкою, самець закидає хвіст на спину, розправляючи його віялом, а голову — назустріч хвосту. Ці голуби коливають шиєю, тому їх часто називають трясунями.

У голуб’ятнику Сергія Кота є го-

Сергій Кот із синами Станіславом та Костянтином закохані в голубів

луби, у яких на ногах росте пір’я майже таке, як на крилах, що іноді заважає пташкам ходити.

СИМВОЛИ СВЯТОГО ДУХУ

Ще одна цікава особливість голубів — те, як вони п’ють воду. Голуб не зачерпує рідину дзьобом, не піднімає голову, аби вода стекла по стравоходу, а втягують, наче насосом. Харчуються переважно зерном, полюбляють плоди, іноді урізноманітнюють раціон комахами чи іншими дрібними безхребетними. Особливо люблять просо, вику, пшеничну й кукурудзяну крупи.

Віднедавна Сергій Кот почав збирати легенди про голубів. Вияв-

ляється, таких оповідей тисячі. Так, за античною легендою, бог війни Марс не пішов на битву, бо голубка вимостила гніздо в його шоломі. Добре відомо також, як біла голубка прислужилася Ною, принісши звістку про завершення Потопу. У християнстві голуб — символ Святого Духу. Скрізь голубів пов’язують із добром, світлом, красою.

Як кажуть у таких випадках, хоч скільки розповідай про цю красу, найліпше один раз її побачити. А показує Сергій Кот своїх “вихованців” кожному охочому, хто завітає до його садиби, бо заради цього і створює живу голуб’ячу колекцію — щоб вона радувала людську душу.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2010

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — ваша газета!
Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

на рік 50 грн 34 коп.
на піврокв 25 грн 77 коп.
на 3 місяці 15 грн 71 коп.
на 1 місяць 5 грн 77 коп.

Поштовий індекс — 30617, сторінка 60 у “Каталозі”

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Сергій КЛИМКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301244
Наклад у листопаді — 12 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,77 грн.
на 3 місяці — 13,71 грн.

